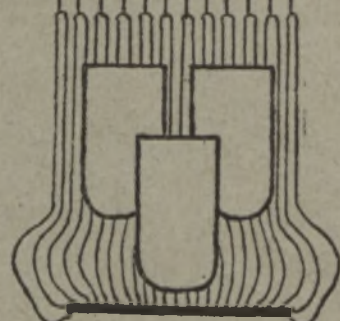
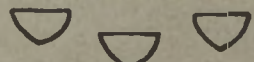

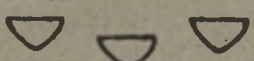
GRAFIKAI SZEMLE

NAVI FOLYÓIRAT A
GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐ: TÁNYI JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS: NOVÁK LÉSZÓ

BUDAPEST 1906 X

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Kérvényes 1906. évi október hó 1-től.

Közvetlen gyorsvonati összeköttetés

Budapest és Wien,

valamint a magyar királyi államvasutak és az azon túl fekvő csatlakozó vasutak által megnevezett főállomásai között.

8 50	2 10	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 45	7 10
1 50	6 45	értk.	Wien Sth.	ind.	8 50	2 10
<i>(Bruck-Kirchbühldán át)</i>						
7 55	1 50	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	2 10	9 50
3 58	10 17	értk.	Gratz Sth.	ind.	0 40	1 7
7 10	3 30	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	12 40	9 10
7 47	10 30	értk.	Rutika	ind.	5 59	2 45
	10 23	értk.	Breslau	ind.	10 39	5 08
	11 23	értk.	Berlin	ind.	10 39	11 21
<i>(Friedrichshagen át)</i>						
7 40	2 15	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 30	10 10
12 05	7 26	értk.	Kassa	ind.	8 40	5 05
3 08	7 26	értk.	Geosha	ind.	1 30	2 19
7 40	2 15	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 30	10 10
2 53	11 12	értk.	Munkacs	ind.	4 08	7 30
5 15	7 26	értk.	Lemberg	ind.	6 25	1 18
7 35	2 35	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 50	9 35
12 04	2 35	értk.	Debrecen	ind.	6 42	4 30
4 31	2 35	értk.	Szatmár-Nemeth	ind.	8 07	2 18
	2 44	értk.	Máramarossziget	ind.	6 42	11 58
	4 40	értk.	Stambran	ind.	1 10	8 25
7 35	2 00	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 10	8 25
12 12	6 54	értk.	Arad	ind.	8 18	4 16
4 27	11 30	értk.	Gyulafehérvár	ind.	3 57	11 36
	11 30	értk.	Bukarest	ind.	15 00	11 36
<i>(Nov. 15-ig)</i>						
7 35	2 35	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	7 50	1 50
5 15	10 20	értk.	Kolozsvár	ind.	11 10	5 23
	9 20	értk.	Bukarest	ind.	8 05	12 52
7 00	3 30	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 00	10 00
12 20	3 30	értk.	Ujvidék	ind.	7 58	4 53
	10 20	értk.	Belgrad	ind.	5 41	9 05
8 00	6 50	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	8 50	9 05
2 17	7 10	értk.	Zagrad m. a. v.	ind.	1 50	2 16
7 55	7 10	értk.	Ptome	ind.	8 10	2 10
8 00	3 00	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 30	9 05
12 48	3 32	értk.	Pecs	ind.	8 22	9 44
	3 20	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 00	9 05
	6 38	ind.	Szabadka	ind.	3 55	8 24
	11 50	ind.	Bona-Brod	ind.	8 35	8 24
	9 30	értk.	Sarajevo	ind.	5 42	8 24
	10 31	értk.	Geosva	ind.	5 42	8 24
8 00	3 00	ind.	Budapest ny. p. u.	értk.	1 40	9 05
12 00	7 00	értk.	Wien Sth.	ind.	9 05	3 00
1 06	7 55	értk.	Wien Nb.	ind.	8 00	5 05
<i>(Marcheggen át)</i>						
7 50	6 55	ind.	Budapest ny. p. u.	értk.	9 25	8 14
1 33	12 24	értk.	Zsozna	ind.	3 49	6 14
5 35	5 20	értk.	Breslau	ind.	10 05	6 10
10 55	11 22	értk.	Berlin	ind.	4 39	11 21
<i>(Friedrichshagen át)</i>						
9 40	2 25	ind.	Budapest ny. p. u.	értk.	1 15	6 30
2 35	8 00	értk.	Lemnevár	ind.	7 55	5 52
6 30	11 40	értk.	Bukarest	ind.	5 40	10 25

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Kérvényes 1906. évi október hó 1-től.

Közvetlen vonatösszeköttetés

Marcheggen át.

Páris—Ostende—Wien—Budapest—Belgrad—Sofia és Konstantinápoly (illetve Orsova—Bukarest—Constanza és Konstantinápoly) között.

8 35	7 30	ind.	Páris	értk.	7 33	11 35
8 05	4 46	ind.	Ostende	értk.	9 52	7 32
8 05	6 10	ind.	Wien Wb.	értk.	9 00	7 32
10 00	8 22	ind.	Wien Sth.	értk.	7 10	6 18
1 40	7 32	ind.	Marchegg	értk.	1 00	3 00
	11 00	értk.	Budapest ny. p. u.	ind.	6 00	6 18
	11 20	értk.	Budapest ny. p. u.	ind.	1 00	3 00
	5 40	értk.	Belgrad	ind.	4 17	6 18
	4 05	értk.	Sofia	ind.	4 17	6 18
	10 43	értk.	Konstantinápoly	ind.	3 16	6 18
	11 20	értk.	Budapest ny. p. u.	ind.	3 16	6 18
2 35	8 53	ind.	Orsova	értk.	12 20	1 15
12 28	6 11	ind.	Bukarest	értk.	3 15	2 58
11 40	10 55	ind.	Constanza	értk.	7 25	5 55
	10 55	ind.	Konstantinápoly (görög.)	értk.	2 25	5 55
<i>(Inshrukon át)</i>						
	7 32	ind.	Páris	értk.	7 33	11 35
	6 10	ind.	Ostende	értk.	9 00	7 32
	8 22	ind.	Wien Wb.	értk.	7 10	6 18
	7 32	ind.	Wien Sth.	értk.	1 00	3 00
	11 00	értk.	Budapest ny. p. u.	ind.	6 00	6 18
	11 20	értk.	Budapest ny. p. u.	ind.	1 00	3 00
	5 40	értk.	Belgrad	ind.	4 17	6 18
	4 05	értk.	Sofia	ind.	4 17	6 18
	10 43	értk.	Konstantinápoly	ind.	3 16	6 18
	11 20	értk.	Budapest ny. p. u.	ind.	3 16	6 18
2 35	8 53	ind.	Orsova	értk.	12 20	1 15
12 28	6 11	ind.	Bukarest	értk.	3 15	2 58
11 40	10 55	ind.	Constanza	értk.	7 25	5 55
	10 55	ind.	Konstantinápoly (görög.)	értk.	2 25	5 55

Közvetlen vonatösszeköttetés

Páris—Basel—Zürich—Innsbruck—Wien—Budapest, Berlin—Budapest, Budapest—Belgrad (Saloniki)—Sofia és Konstantinápoly között.

Bruck-Kirchbühldán, illetve Ruttkán át.

8 35	ind.	Páris	értk.	11 35
8 50	ind.	Basel	értk.	4 12
11 15	ind.	Zürich	értk.	2 10
6 40	ind.	Innsbruck	értk.	7 10
8 05	ind.	Wien Wb.	értk.	7 35
8 50	ind.	Wien Sth.	értk.	6 45
1 45	ind.	Budapest k. p. u.	ind.	2 10
	ind.	Berlin	értk.	11 23
	ind.	Breslau	értk.	5 58
	ind.	Oderberg	értk.	2 52
	ind.	Rutika	értk.	10 20
	ind.	Budapest k. p. u.	ind.	3 30
3 30	ind.	Budapest k. p. u.	értk.	1 00
10 38	értk.	Belgrad	ind.	5 41
9 28	ind.	Saloniki	értk.	6 00
11 18	ind.	Sofia	értk.	5 52
7 19	ind.	Konstantinápoly	értk.	8 00

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL

Budapest V, Hold-utca 7

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér

Szaktanfolyamaink.

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamainak 1906—1907-iki tanítási esztendejét szeptember hó 30-án kezdtük meg, szép csöndben, mindenféle ünnepieskedés nélkül, úgy okoskodva, hogy minderre ráérünk majd a tanítási év végével is, amikor valószínűleg megfelelő eredményt is tudunk már fölmutatni.

A szaktanfolyamok vezetője ismét *Novák László* szaktárs. Kivüle részt vesznek az I. ciklusbeli (szept. 30—nov. 4) tanításban: az I. számú vázlatkészítési kurzuson (vasárnap d. e. 8—10) *Augenfeld Miksa*, *Prüner Arnold* és *Stefáni József*, a II. számún (vasárnap d. e. 1/211—1/21) *Novák Alajos* és *Stalla Márton*, a nyomtatástechnikain *Balázs Károly*, *Bauer Henrik*, *Fuchs Zsigmond* és *Löv Dezső* szaktársak. A hallgatók számontartását meg a hasonló teendőket *Wanko Vilmos* végzi, a kísérleti nyomda anyagára meg az esetleges szedésmunkákra való felügyelet pedig *iff. Aigner Antal* szaktárs dolga. A nyomtatástechnikai tanfolyamon *Fuchs Zsigmond* szaktárs a festékek tanát, *Balázs Károly* és *Bauer Henrik* a színes nyomtatást, *Löv Dezső* pedig az illusztrációs nyomtatást tanítja.

Október hó 7-ikén kezdte meg *Szabó Róbert* szaktársunk a grafikai sokszorosító művészetekről szóló előadási sorozatát. Ez előadásokat Szakkörünk bármelyik tagja is minden különösebb kötelezettség nélkül végighallgathatja. Október 21-én előadási sorozatának keretében érdekes kiállítás is rendezett *Szabó* szaktársunk a bécsi grafikai főiskola munkáiból.

A két vázlatkészítési és egy nyomtatástechnikai tanfolyam összes hallgatóinak száma 51; közülök 27 esik az I. számú és 12 a II. számú vázlatkészítési tanfolyamra. A nyomtatástechnikai kurzus hallgatóinak száma 11.

Kísérleti nyomdánk diszitmény-készlete jelentékenyen gyarapodott *Scholz Ede* bécsi betűöntő adománya révén, ki a maga közkedvelt „Schwarz-Weiss-Einfassung“-jából adott jókora mennyiséget. *Kurzweil János* úrtól pedig a napokban festéket kaptunk, s azonkívül körülöntette néhány hengerünket is.

A Főnök-Egyesület megkeresésünkre a következő felhívást bocsátotta ki:

BUDAPESTI KÖNYV-
ÉS KÖNYOMDA-FŐNÖKÖK
EGYESÜLETE.

Felhívás a Budapesti Könyv- és Könyomda-Főnökök Egyesülete t. tagjaihoz.

A kizárólag szakfejlesztéssel és szaktanítással foglalkozó Könyvnyomdászok Szakköre azzal a kérelemmel fordult az Egyesülethez, hogy a Szakkör kebelében létesített és évek óta eredményesen működő szaktanfolyamokat az Egyesület segítse. Május havi választmányi ülésünk tárgyalva a Szakkör kérelmét, meleg rokonszenvvel fogadta azt, s elhatározta, hogy a szaktanítás céljaira 100 korona támogatást ad, egyben pedig felhívást intéz az Egyesület t. tagjaihoz, hogy a szaktanfolyamok hasznos intézményét a maguk részéről is anyagilag támogassák. Ezt a felhívást ime most terjesztjük az Egyesületünk t. tagjai elé.

Nemesebb célt aligha találhatnánk áldozatkészégünk kifejtésére, mint a szakkulturáét, különösen hazánkban, ahol a kormány és hatóságok közömbösen veszik a technikai és iparművészeti tökéletesülés felé való törekvést, s ezért minden ilyen irányú mozgalom főképpen a magánemberek támogatására van utalva.

A szakkultura fejlesztése különben is az a pont, ahol munkaadó és munkás érdeke mindig tökéletesen fedi egymást, s ezért az e tekintetben való együttes munkálkodás nemcsak hogy helyén való, de a legnagyobb mértékben kívánatos is.

Amikor tehát e nemes cél támogatására felhívjuk t. tagtársaink figyelmét, tájékoztatásul megjegyezzük, hogy a Könyvnyomdászok Szakköre tanfolyamain az elmúlt tanítási esztendőben 140 hallgató (köztük segédek, tanulók, sőt egy nyomdafőnök is) részesült teljesen ingyenes szakbeli oktatásban, s hogy ez, valamint a tanfolyamokkal kapcsolatos és tanulmányi célokat szolgáló kísérleti nyomdának főtartása máris elviselhetetlen terheket ró a Könyvnyomdászok Szakkörére. Az aláírt összegek Egyesületünk pénztárához küldendőek be, mely azt együttesen fogja rendeltetési helyére eljuttatni.

Budapest, 1906 október hó 5-én.

Budapesti Könyv- és Könyomda-Főnökök
Egyesülete nevében:

Schwarz Félix
főtítár.

Emich Gusztáv
elnök.

Tanfolyamaink jövő ciklusa november hó 11-én kezdődik. A két vázlatkészítési és egy nyomtatás-technikai kurzuson kívül *Hoffmann Antal* szaktársunk vezetése mellett stereotípiái tanfolyamot is indítunk, amely különben bizonyos szerves összeköttetésben lesz a vázlatkészítési kurzusokkal.

A II. ciklus *vázlatkészítési* tanfolyamainak időbeli beosztása úgy marad, ahogyan most van, tanítási anyaga pedig körülbelül a következő lesz:

Első nap (nov. 11): A hirdetés. Hirdetés-szedés. Szöveg módosíthatása. Hirdetések keretezése. Elválasztó vonal a hirdetések közt. Verzális-soroknak kurrensbetűsekkel való váltakozása. Sorkiegészítők. Papirosvizsgálat. Átmeneti betűk. Kiemelő- és címbetűk. Kontraszt. Derékszög. Egyenes szög. Teljes szög. Negatív képű Mäser-lemezek. Szóképzés.

Második nap (nov. 18): A hirdetés. Sorbeli egyensúly. Betűnagyságbeli kontraszt. Keskeny és széles betűk használata. Verzálissal való kiemelés. Aláhúzással való kiemelés. Aláhúzott vonal vastagsága. Tipometriai számítgatás szedés közben. Papiros tartóssága. Papiros hamutartalmának megtudása. Betűgarnitúra. Kurrens betű nagyobb fokú olvashatósága. Meleg színek. Derékszögű háromszög. Pozitív képű Mäser-lemezek.

Harmadik nap (nov. 25): A hirdetés. Célszerűség. A „szép“ fogalma. Betűfokozatok számának mérséklése. Szimmetria és egyensúly. Sötét és világos sorok váltakozása. Szöveg és dísz közti hézag. Szedés rendje bekerített nyomtatványnál. Kaszetták alkalmazása. Papiros gyűrési próbája. Papiros szakadási hosszúsága. Betűk könnyebb megkülönböztetése egymástól. A betűk megjavítására vonatkozó javaslatok. Hideg színek. Egyenlő szárú háromszög. Homokos párna használata alapnyomati lemezek vésésekor. „Érzéssel vésés.“ Arányanalógia.

Negyedik nap (dec. 2): A hirdetés. Dekoratív hatás. Üres tér dekoratív hatása. Ecsetvonású és tollvonású betűk meg díszek egybehangzása. Hézagelosztás a keretes nyomtatványokon. Stereotípia segédelmül hívása a hirdetés-szedésben. Papiros szaladási iránya. Betű és kézírás. Író-anyag és írószerszám hatása a betűk formáira. Semleges színek. Négyzetnek körbe való beleszerkesztése. Plakátbetűk pótlása vésés útján. Táblázatos árjegyzékek. Táblázatok merevségének enyhítése. Táblázat sarkainak díszítése.

Ötödik nap (dec. 9): A prospektus. Területdekoráció. Tértfelosztás a nyomtatványon. Margó-Plasztikus hatás kerülése. Vonal-dísz. A dekoratív vonal vastagságának minimuma. Párhuzamos vonalak. Soros díszek. Ívrétű (folió) alak. Ujságpapiros. Betűk átlátszása a papiroson. Papiros porlása nyomtatás közben. Kaolin. Lyukacsok a papirosban. Betű vonalának vastagítása. Növényi és állati anyagokból készült festékek. Földfestékek. Megadott alap-

vonatra rajzolt négyzet. Mäser-lemez nyomásbirósága. Táblázathoz szükséges számok mennyiségének kiszámítása. Hamis analógia.

Hatodik nap (dec. 13): A névjegy története. Névjegyek formája. Rózsakoszorús névjegyek. Farkas betűk. Grotteszk-betűs névjegyek. Névjegyek tipográfiai jellege. Aranymetszésű névjegyek. Selyempapirossal borított névjegyek. Névjegyek szövegének elhelyezése a papiroson. Névjegyek betűinek nagysága. Kartonpapiros. Merített papiros. Litográfiai angol kézírás utánzása. Litográfiai és rézkarci betűk. Fémfestékek. Egyenlő oldalú háromszög szerkesztése. Mäser-lemez preparálása.

A *nyomtatástechnikai tanfolyam* időbeli beosztása (vasárnap d. e. 8—12) ugyanaz lesz, ami az első ciklusban. A tanítási anyag földolgozása pedig folytatólagosan történik.

A *stereotípiái* tanfolyam időbeosztását külön körleveleinken fogjuk tudatni. Tanítási anyaga főképpen a stereotípiának a hirdetés-szedéssel kapcsolatosan való alkalmazhatására fog szorítkozni.

Az *önálló előadásokra és előadási sorozatokra* vonatkozó értesítéseinket pedig esetről-esetre a Typographiában fogjuk közzétenni.

*

És most befejezzük az elmúlt tanítási esztendő tananyagának futólagos ismertetését:

IV. ciklus.

Tartama: 1906 február 26-tól április 8-ig.

6. Tipográfiai vázlatkészítés. Folytonos szedés-munkával kapcsolatos előadások minden hétfőn este 1/28 órától 1/210-ig. Előadó: *Augenfeld Miksa*. Hallgatók: Drach Vilmos, Duchon János, Gallay Pál, Hegyi Dezső, Kaufmann Dezső, Neuwirth Sámuel, Rosenberger Ignác, Steiner Ármin, Visy Imre; összesen 9.

Midőn a mesterszedő maga állapítja meg a formátumot, igyekezzék azt a munka céljának leginkább megfelelővé tenni. E tekintetben a praktikusság vezérelje minden cselekedetét. Mielőtt a munkához fog, tanulmányozza át a kapott kéziratot; ha szükséges és a körülmények ebben őt nem gátolják, esetleg módosíthatja is azt egy kicsinyt, — természetesen a lényeg meghagyásával — úgy ahogy azt a munka helyes és szabályos kivitele megkívánja; maradjon azonban eleve is irányelve, hogy a szöveg mindig fontosabb, mint a díszítés, sőt a megrendelő szempontjából egyesegyedül csak azzal kell a szedőnek törődnie.

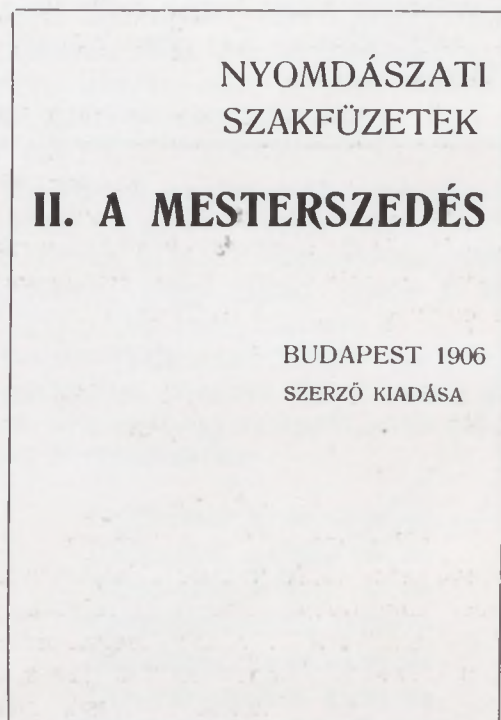
A kézirat figyelmes áttanulmányozása után már körülbelül megállapíthatjuk a szedéshez valószínűleg alkalmas betűfajt is. Próbaképpen, kizárás nélkül leszedjük a fő sorokat, meggyőződve így arról: vajjon ezek célunknak megfelelőek-e, beleférnek-e

a sorba, jó képet adnak-e benne stb. ; majd elkészítjük a már ismert módon előbb a nyers, majd a kiviteli vázlatot. Szabály legyen, hogy minden munkáról vázlat készítenőd. A látszólagos idővesztés igen bőven megtérül a munka folyamán. A szedő oly gyorsan, oly biztosan dolgozik ilyenkor a vázlata nyomán, mintha a kézírata nyomott volna, és pontról-pontra a szerint kellene az új szedést is előállítania.

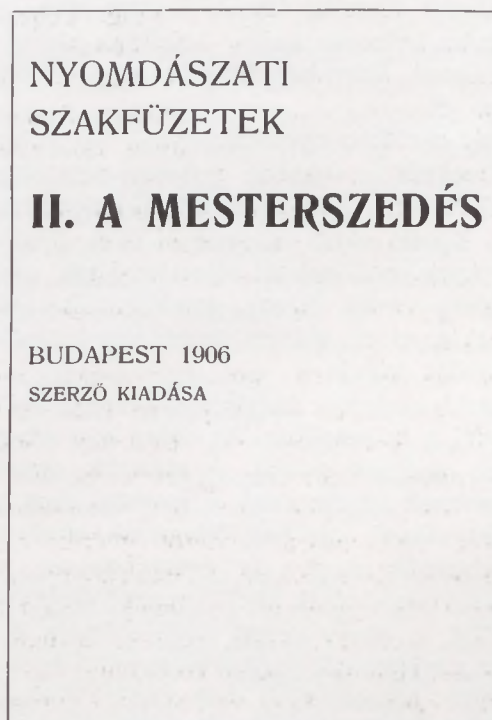
A mesterszedő egyik fontos és gyakori munkája manapság az árjegyzékes munkák szedésének a berendezése. Mert a régi hanyag kiállítású árjegyzékek kora már letűnően van, s az angolok, ameri-

szedéskor — elegendő két szemben levő oldalnak egyszerű vonalakkal való megrajzolása, pusztán csak azért, hogy a margónak a szedés által elfoglalt térhez való arányait láthassák.

Az árjegyzéket minden esetben élő oldalcímeikkel kell látni; az oldalcímek sorát a cég meglehetősen feltűnően szedett neve és lakóhelye adja. Szükséges ez egyrészt azért, hogy így a cég minden oldalon újból s újból a szemlélő szeme elé kerüljön, de meg fontos az ilyen élő oldalcímeknek minden kolumnán való alkalmazása azért is, nehogy a versenytársak a kerülő uton megszerzett árjegyzéket saját céljaikra is fölhasználhassák.

1. példa.

2. példa.

kaiak, no meg németek nyomán mind jobban szokásban jön az árjegyzékeknek pompával való kiállítása.

Hogy a köznapiaság keretén kívül essék, s hogy a szemlélőt az árjegyzék megőrzésére ösztökélje: igyekeznek ezt — esetleg tetemes költség árán is — a legdíszesebb köntösben, a legszebb kiállításban a közönség elé hozni. A modern élet, s a mind élesbé váló kereskedői verseny fokozatosan szorítja rá a kereskedő-világot az árjegyzékek útján való reklámcsinálásra.

A vázlatkészítési munkát árjegyzék-szedéskor sem tanácsos elmulasztani. Igen célszerű minden oldalról a felragasztott ábrákkal készíteni a vázlatot, kivéve azt az esetet, midőn az árjegyzék egyszerűen csak árucikkeknek és áraknak monoton felsorolásából áll, mely esetben — ép úgy mint könyv-

Az árjegyzék oldalait rendszerint be szokás keríteni. Ez némi részben azért történik, hogy az árjegyzéket a fej levágása és az oldalak körülvágása révén ne tehesse valamely konkurens cég a maga céljaira is alkalmassá, de legfő oka mégis csak az, hogy a fejet a szöveggel ilyenformán bizonyos szerves összeköttetésbe hozzuk. Ugyancsak az előbb említett illetéktelen fölhasználás megakadályozása végett néha minden oldalra színes alapnyomásként a cég nevét vagy monogramját is alkalmazzák.

Ha az árjegyzék oldalainak számozása ilyen bekerített oldalakon fölül nem volna elhelyezhető, alul alkalmazandó az, de okvetlen a vonalon kívül, ettől 2—4 pontnyi távolságra, középen.

Az árjegyzéknél a feltüntetendő sorok okvetlen nagyobb, erősebb betűkkel szedendők; az árucikk

megnevezését („Schlagwort“) félkövérből szokás szedni, ami különben izlés dolga; a sűrűn előforduló rövidítések az általános szokásokhoz híven alkalmazandók, pl.: m. (méter), K (korona), f (fillér). Megkülönböztetésül azon számoktól, melyek az árút jelzik, vagy a méreteket stb. mutatják: az árakat rendszeren kövérebb számokkal nyomtatjuk.

7. Gyakorlati mesterszedés. Folytonos szedés-munkával kapcsolatos előadások minden kedden este 1/28 órától 1/210-ig. Előadó: *Spitz Adolf*. Hallgatók: Batta Lajos, Duchon János, Gallay Pál, Goldberger Ármin, Guth Jenő, Hegyi Dezső, Kaufmann Dezső, Koczfál József, Krausz Jenő, Landstein Izsák, Lefkovits Lajos, Leichtner Jakab, Neuwirth Sámuel, Rosenberger Ignác, Walder Sándor; összesen 15.

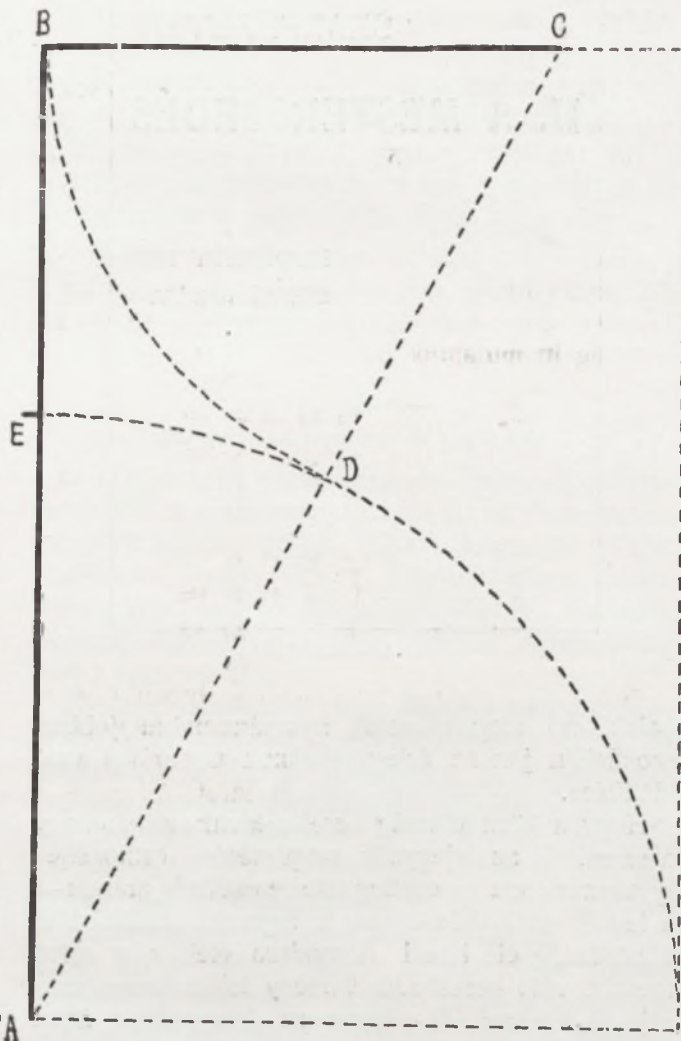
Némely akcidens nyomtatványnál — különösen könyvcímeknél — ujabban sokszor nem szedik a papirosformátum fölülről számított középvonalába a sorokat, hanem oldalt helyezik el őket. Ilyen esetben gyakorta merülnek föl olyan kérdések, amelyek az akcidens-szedőt bizony gondolkodóba ejthetik. Különböztetésül az előző oldalon bemutatott két példából talán többet értünk.

Fölmerül a kérdés: melyik a két elhelyezési rendszer közül a helyesebbik. Az elsőre is, a másodikra is bőven találunk példát. A második elrendezés logikusabbnak látszik, mert a nyomdai dísz általában mint valami súlyt kell fölfognunk, amely terhelőleg nehezedik magára az egész könyvre, s természetesen odahúzódik, ahol biztosabb megnyugvást talál, tehát: a könyv gerinc felőli oldalára. S mert a könyv címlapjának párjául (vagy mint unos-untig emlegetjük: házastársául) csak a hátsó borítéklapot tekinthetjük, — föltéve, hogy ezen szöveg vagy pedig dekoráció van —, mindkét borítékot a gerinccel együtt egyszerre nézve okvetetlenül helyesebbnek jelenthetjük ki a második példában bemutatott elrendezést. Nagyon változik azonban a dolog érdeme, ha gerinc nincs és a hátulsó borítéklapon sincs e könyvcímmel szerves összefüggésben álló szöveg vagy dísz. Ilyen esetben bátran szedhetjük a címet a könyvtáblának vagy borítéknak jobb oldalára is.

A sorok eltolása és oldalt helyezése dolgában bizonyos arányokra kell ügyelnünk. Ha csak egy kicsinyt toljuk félre a szöveget: nem hogy szépnek látná az ember, de sőt egyenesen hibásnak tartja. Éppen így járunk, ha túlságba visszük a dolgot.

Az helyes arány megtalálására legbiztosabb útmutató a jól iskolázott szem, de mert a kezdő nyomdász — sajnos — ezzel nem igen rendelkezhetik: az ő számukra melegen ajánlhatjuk a sectio aurea (arany metszés) törvényének a megismerését és a rája való folytonos ügyelést.

Az arany metszésnek különösen az építészetben volt — és van még ma is — nagy jelentősége. Vele határozták meg az egyes részek méreteinek viszonyát az egészhez és egymás méreteihez. Jórészt tapasztalati úton véle állapították meg, hogy minő arányokban viszonyuljanak az egyes részek az egészhez, meg egymáshoz. S bár az arányoknak a sectio aurea számítételeitől való apró eltérése éppenséggel nem képes lerontani valamely épület vagy tárgy szépségét: a régi építőmesterek mégis a legszigorúbban ragaszkodtak hozzája. Mértani formulákat is állítottak föl, amelyek segítségével a lehető legpontosabban meg tudták határozni, hogy ha valamely tárgy hosszúsága ennyi, mekkora lehet a szélessége ahhoz, hogy a sectio aurea elve alapján „szép“ lehessen. Egy ilyen formulát mutatunk itt be:

Ennek az ábrának a megérthetését a következőkben magyarázzuk meg: Az $A-B$ vonalat meg kellene törnünk, úgy hogy a törés a sectio aurea szabályai szerint történjék; kérdés: hol legyen a a törési pont? Nos, ezt úgy tudjuk meg, hogy a vonal felét lemérve, ilyen hosszú $B-C$ merőlegest

húzzunk a *B* végpontra. A kapott *C* ponttól az *A*-ig átlót húzzunk, s erre az *A*–*B* vonal felét lemérve, *D* pontot nyerjük, amelyet *A*-tól körzöbe véve, s az *A*–*B* vonalra átvive: azonnal megvan a keresett törési pont.

A könyvnyomtatásban régebben általános volt a *sectio aurea* arányainak respektálása. A papiroskészítő szitájának hosszúságában és szélességében, a kis és nagy betűk magassági viszonyaiban, a lipcei módra való címszedésben stb.: mindenütt megnyilatkozott az aranymetszés arányaihoz való ragaszkodás. S különösen ami az apróbb részletek egymáshoz való arányát illeti: még ma is, még a legmodernebb munkákon is széltében látjuk a követését. Ismerete — mint egyszerű fogásé — nélkülözhetlen tehát a mesterszedőnek is, bár kizárólagos irányító elvvé emelése veszedelmessé lehetne a szabad fejlődésére nézve.

8. Gyakorlati mesterszedés. Szedésmunkával egybekötött előadások minden pénteken este $\frac{1}{2}$ 8 órától $\frac{1}{2}$ 10-ig. Előadó: *Stalla Márton*. Hallgatók: *Gang Károly*, *Hegyi Dezső*, *Heller J. Kálmán*, *Jakus Ignác*, *Visy Imre*; összesen 5.

A modern irányú mesterszedés cégére alatt sok észszerűtlenséget követnek el mai napság az úgynevezett kifutókkal. Egy elrettentő példát erre vonatkozólag itt mutatunk be:

Betűöntőde
 Mechanikai műhely
 Kölyü-üeső intézet
 Galvanoplasztikai műhely
 Stereotípia
 Ólomzár-gyártás
 Rézlénia-gyár

A jó izlésű angolok és amerikaiak ilyesmire sohasem vetemednek. Egyszerűen üresen hagyják a sorok csonka végét, úgy okoskodva, hogy a sorok négyszöges alaprajzát már két-három tele sor is meg képes adni. Legföljebb ha az egyik-másik sort a *licentia typographicára* való hivatkozással fölcserélik, vagy egyéb módon megváltoztatják. Pl.:

Betűöntőde, rézlénia-gyár
 Mechanikai műhely
 Kölyü-üeső intézet
 Stereotípia
 Ólomzár-gyártás
 Galvanoplasztikai műhely

Mesterszedésbeli fejlődésünknek sarkalatos hibája különben is, hogy mindenben a németek nyomán haladunk. Nem merítünk az eredeti forrásból, hanem

megvárjuk, míg a németek széltében kihasználják, s esetleg meg is rontják azt, s akkor kapunk rajta. Az angolok iparművészeti törekvéseit a németek közvetítésével, ezeknek nemzeti zománcával ellátva ismerjük meg; a franciák meg olaszok könyvnyomtatásáról pedig csak homályos sejtelmünk van, mert ezeket a német nem érti meg, s ezért egyszerűen nem veszi tudomásul. Mi meg természetesen nem tudhatunk meg felőlük semmit sem, mert egész tudásunk az, amit a németek közvetítésével kapunk, meg amire magunktól rájövünk. Ami jót meg szépet az angolok meg az amerikaiak alkotnak, azt a német eleinte idegenkedéssel fogadja, azután elkezd lassankint maga is utánózni, de nem mulasztja el, hogy a maga nemzeties bélyegét rányomja. A németektől ilyenformán átalakított, vagy esetleg elrontott dolog azután hozzánk kerül; mi rövidebb-hosszabb ideig várakozó álláspontra helyezkedünk, majd pedig megkezdjük az utánzást, sok esetben a nélkül, hogy valami nemzeti est elegendjénk a külföldről kapott mintákba.

Ennek azonban mi csöppet sem vagyunk az okai. Szivesen belevinnők a magunk speciális nemzeti fölfogását minden munkánkba, de — a klisé ma még igen drága. A betűöntők pedig magyaros dísz eddig még nem gyártottak. Elfogadhatót legalább nem. S amíg ilyenképpen a külföldi művészet teremtette holt betű- és ékesítő-anyaghoz vagyunk kötve: addig az általánosan divó magyar nyomtatványstílus csak a jövő zenéje marad.

*

Ujsághirdetéseink csöppet sem szolgálják azt a célt, amelyet szolgáltniok kellene. Nem hogy magukra vonnák az újságolvasónak a figyelmét, hanem éppen ellenkezőleg: izléstelenségükkel szinte elriasztják maguktól az olvasót. Példa erre egy különben igen hasznos ipariskolai tankönyvnek a következő oldal első hasábján közölt hirdetésmintája.

E hirdetésen sok-sok mindent ki akart emelni a szedője, s végeredményben olyan betűzagyvalékot rakott össze, amiből voltaképpen semmi sem emelkedik ki.

Mennyivel egyszerűbb és könnyebb szedésű, a mellett áttekinthetőbb és célját jobban megközelítő az ugyanazon oldalon, átellenben levő hirdetésünk.

A hirdetés-oldalak áttekinthetőségét nagyban korlátozza a tömérdek betűváltozaton kívül az is, hogy bekerített hirdetések össze-visszaságban váltakoznak bekerítetlenekkel, s hogy az előbbieknak a kerete majd mindenütt más-más ornamentumsorozatból van véve. Talán leghelyesebb volna az összes hirdetéseket egyforma vastag — mondjuk félpetites — fekete vonallal bekerítenünk; így fölöslegessé válhatna aztán az amúgy is hatástalan, sőt a zavart még fokozó elválasztó lénia alkalmazása is.

9. **A papiros.** Szemléltető előadások minden második vasárnap 1/212-től 1/22-ig. Előadó: *Salamon József*. Hallgatók: Batta Lajos, Fried József, Fried Salamon, Goldberger Ignác, Herz Manó, Kaufmann Dezső, Kovács Gyula, Markovits Béla, Schwarz József, Stefáni József, Weinberger Manó; összesen 11. Ezenkívül rendszeren 15—20 vendég.

Az igazán jó nyomtató-papirosnak a következő tulajdonságokkal kellene bírnia: 1. Raktározás következtében nem szabad hullámossá válnia. —

papiros rugalmas és a rostok könnyen eltolódnak. Némely papirosnál a kiegyenlítődécs csak igen csekély mértékű. Ezért szabályként állítható föl az a tétel, hogy mentől egyenlőtlenebb fölülete van a nyomtató-papirosnak: annál puhábbnak kell lennie, de viszont mentől egyenletesebb a fölülete: annál sűrűbb rostozatú, vagyis annál keményebb lehet. A poralakú ásványi pótlóanyagok nagyban hozzájárulnak a papirosfölület egyenletessé tételéhez, de a papiros puhaságát, mint a rostok közt meg-

25.	Uj olesó esztergályos-üzlet.	Sz.
P o n t o s k i s z o l g á l á s .	A mai nap nevem alatt megnyill	F i n o m t a r t ó s á r ú k .
	ESZTERGÁLYOS-ÜZLETET	
	ajánlom a nagyérdemű t. közönség szives figyelmébe, melyben mindenféle legszebb	
	norinbergi gyermekjáték, nap- és esőernyő,	
	díszművek,	
	tajtékpipák s mindennemű dohányzó eszközök,	
	bőröndök, kofferek,	
	pénz-, szivar- és utazó-tárcák,	
	gyermekkocsik,	
	csapok és hordódugók, billard- és tekepálya-berendezések	
igen jutányos áron kaphatók.		
Magamat a m. t. közönség becses pártfogásába ajánlottan, vagyok mély tisztelettel		
KACZOR BÁLINT		
esztergályos,		
Baján, Felső Dunasor 125. sz.		
Nr.	Kaczor Bálint Baján, Felső Dunasor.	25.

2. Nyomatáskor nem szabad porlania. — 3. A betű ne látszódjék rajta keresztül. — 4. A papiros ne szívja a festék kötőanyagát oly mohón magába, hogy a nyomat még a megszáradás után is letörölhető legyen. — 5. A papirosnak mindenütt egyforma vastagnak s egyforma sűrű rostozatúnak kellene lenni, már csak azért is, mert a kifogástalan nyomatás alapföltétele, hogy a nyomás ereje a forma egész fölületén minuciózusan egyforma legyen. A papirosnak nemez-szerű volta miatt azonban vastagság és sűrűség dolgában abszolút egyenlőséget bajos volna elérni, s még a legjobb fajta papirosok egyes ívein is találhatunk vastagságbeli és sűrűségbeli különbözeteket. Puha papirosoknál mindez nyomatás közben meglehetősen kiegyenlítődik, mert az ilyen

Pontos kiszolgálás. ○ Finom, tartós árúk.

A mai nap nevem alatt megnyill

ESZTERGÁLYOS-ÜZLETET

ajánlom a nagyérdemű t. közönség szives figyelmébe, melyben mindenféle legszebb norinbergi gyermekjáték, nap- és esőernyő, díszművek, tajtékpipák és mindennemű dohányzó-eszközök, bőröndök, kofferek, pénz-, szivar- és utazó-tárcák, gyermekkocsik, hordódugók és csapok, billard- és tekepálya-berendezések igen jutányosan kaphatók. — Magamat a m. t. közönség b. pártfogásába ajánlottan, vagyok mély tisztelettel

KACZOR BÁLINT

esztergályos

Baján, Felső Dunasor 125. szám.

húzódó szilárd testecskék, nagy mértékben csökkentik. Kitünő például szolgálnak erre az ú. n. „természetes műnyomó-papirosok“, amelyek bár igen egyenletes fölületűek: keménységük miatt nehezebben veszik föl a festéket. A krétázott, meg általában az ásványi porokkal bevont papirosokban a rostoknak nyomatás közben való eltolódásáról nem lehet szó, de az ebben az esetben fölösleges is.

Ha a papiros raktározás közben hullámossá válik: főképp a légköri nedvesség az oka, de szerepe van benne a papiros-anyag egyenlőtlenségének is, illetőleg annak, hogy a különböző anyagokból álló massa a papirosgépbe bocsátása előtt nem keverődött jól össze. Ha azután az ilyen masszából való papirost kissé nedves helyen tartjuk: egyes

részei több, mások kevesebb nedvességet színek magukba, s az egész papiros-rakás hullámossá lesz. A hosszú rostozatú papiros különben előbb válik hullámossá, mint a rövid rostú, s ezért az utóbbi nyomtatási célokra alkalmasabb is.

Ha némely papiros nyomtatás közben erősen porzik: ez legfőképpen a túlságos kaolin-tartalomnak tulajdonítható. A kaolin fehér agyagféle, olyan mint a porcellánföld. Mindenféle papirosnak pótlószere; nélküle a papiros sárgásba játszó piszkos színű, roppant laza s e mellett mégis nagyon kemény volna. Tehát különösen nyomtatási célokra szolgáló papirosnál elkerülhetetlen bizonyos százaléknyi kaolinnak a hozzájárulása, hogy a papiros zártabbá és puhábbá legyen. A rostokat meg a kaolint a papiros-masszába vegyített gyanta köti egymáshoz, de ha túlságosan sok a kaolin: a gyanta nem képes az egészet lekötöni, s ezért a papiros nyomtatás közben porzik. A por különösen illusztráció-nyomtatáskor kellemetlen: a finom autotípiái hálózat telerakódik véle, s lehetetlen a tiszta nyomás.

Ha a betű stb. a papiroson átverődik, úgy hogy a tulsó oldalon is meglátható: ennek a papiros vékonysága a legtermészetesebb oka. Hozzájárulhat azonban az is, ha az átlátszó cellulóz-

anyagba kevés kaolin van belekeverve. Kellő mennyiségű kaolinnak a papirosmasszához való hozzákeverése tehát már ebből a szempontból is nélkülözhetetlen. A festéknek a papiros hátsó oldalára való átütődése különben a legtöbb esetben nem annyira a papiros alkalmatlan voltának, mint inkább a festék zsíros anyagokkal, tinkturákkal való keverésének tulajdonítható. Ez anyagoknak használata olyankor megokolt, ha a papiros a festék kötőanyagát — a kencét — oly mohón szívja magába, hogy a nyomat még a megszáradása után is letörülhető. Ilyenkor disznózsirt, Gloria-pasztát stb. kevernek a festékhez, hogy a fölszívódás lassúbb legyen, s pigment is jusson a papirosba. Persze, ha sok a zsíros anyag: pigmentestül áthatol a papiroson.

Nagyobb példányszámú színes nyomatok készítésekor — különösen ha valami különleges papirosra kell nyomtatnunk — ajánlatos papirosmintát küldeni valamely festékgyárba, s a festéket a papiroshoz külön elkészíttetni. Mert ha a papiros tulajdonságai révén zavarok állanak be nyomtatás közben: a festékkel bajos dolog a papiros után igazodnunk. A festék tinkturákkal való megjavításának mindig van valami rossz oldala is.

Novák László
tanf.-vezető.

Betű-defektusok.

Kicsiny és nagy nyomdákban egyaránt sok galibát okoz nálunk az öntőcédula kérdése. Betűöntődével rendelkező minden nagyobb nyomdának megvan a maga saját külön öntőcédulája, s ha egész betűgarnitúrák öntéséről van szó: rendszeren annak az arányában önti meg az egyes betűket. De nemcsak nagy nyomdáinknak meg két önálló betűöntődénknek, hanem a külföld minden jelentékenyebb öntődjének is megvan a maga magyar szedéshez való öntőcédulája. Részleteikben ezek természetesen nagyon eltérnek egymástól, de rossznak, hibás összeállításúnak azért egyik sem mondható, jóllehet bármelyik alapján tesszük is meg a megrendeléseinket: a szállított betűk egyenletes fölhasználódásáról csak a legkritikább esetben — véletlenségből — lehet csak szó.

A betű-defektusok sűrű előfordultának különben nem az öntőcédulák helytelen összeállítása az oka — mert hiszen a betűk mennyiségének az arányát rendszeren hosszas tapasztalatok meg számítgatások alapján állapítják meg, s ezek helyességében nem igen lehet kételkednünk — hanem inkább az, hogy ahányféle természetű a munka: annyi-féleképpen alakul a szedéséhez szükséges betűk számaránya. Tudományos munkában például — ez régi és meg lehetőségen általános tapasztalat! — sokkalta több

„e“ betűt szedünk föl száz sorban, mint ugyanolyan szélességű és betűnagyságú szépirodalmi műben. Ez csak nagy általánosságban mondott közismert példa, de homályos sejtést adhat arról, hogy mi csoda végtelen változata lehet a számarány alakulásának abban a sokfajta magyar könyvben meg ujságban, ami Magyarországon évről-évre napvilágot lát.

Nagyobb mennyiségű betű megrendelésekor megteheti a nyomdász, hogy a szállítandó betűk arányszámát ő maga határozza meg, de ezt csak akkor tegye, ha a betűkészletet következetesen egyforma szövegfajtnak — például ujságnak — a szedésére akarja használni, s ezenkívül öntőcédulája a tervbe vett szövegnek tényleg megfelel, mert ha nem: keserűen csalódhatik. Ha tájékozatlan az öntőcédula dolgában, vagy ha nem támaszkodhatik hozzáértő szaktársai őszinte közlésére: legjobb, ha az öntődjére bizza magát, melynek normális öntőcédulája ha némely tekintetben kifogásolható is: általában mégis csak megrendelésekből stb. levont tapasztalatok alapján készült.

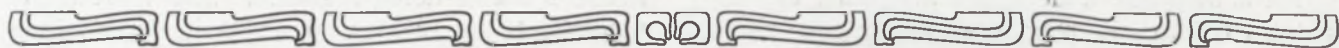
A nyomdász rendszeren akkor veszi észre, hogy ez vagy amaz a betűje nem futja valamely munkához, amikor már körmére égett a dolog, vagy amikor a munka menete már éppenséggel elakadó félben van.

Tegyük föl: kifogy az „e“ betűje, de a többi betűből futná még vagy két-háromszáz sor. Kapja magát: sürgősen megrendel a hiányzó betűből vagy egy kilóra valót, nem gondolva arra, hogy szövegváltozáskor valami más betűvel — esetleg többel is — okvetlenül megismétlődik majd a dolog, s a betűkészlet így mind „defektébbé“ lesz, mert hiszen köztudomású dolog, hogy mentől jobban távolodunk egyes betűk tekintetében az öntőcédula arányszámaitól, rendszerint annál több apró mennyiségekre szóló rendelést kell tennünk a betűöntőnél. Az ilyen kicsiny mennyiségekért pedig sokkalta nagyobb árat fizetünk kilónként, mint a nagyobbakért.

Amikor a nyomdász egész betűsorozatot rendel, jól teszi, ha erre vonatkozó levelében megjelöli, hogy minő ékezetes betűk legyenek a szállítmányban. Mert ha ezt elmulasztja, az öntő rendszeren jócskán küld neki egy sereg majdnem teljesen haszontalan (i, ò, î, ë stb.) ékezetet is, a magyarban szükséges egyes ékezeteket (í, ő, ű) pedig szűk mennyiségűre szabja. Ilyenkor aztán nem marad

más hátra, mint hogy pótló rendelést tegyen a nyomdász, ami bizony pénzbe is, meg időbe is kerül.

Az öntő különben általában nem igen örül a defektusra szóló megrendelésnek. Rendszeren többre kerül neki a folyó munkának ez által okozott föltartása, esetleg a komplett gépnek a kívánt törzsökre való beigazítása, mint amennyit a kicsiny mennyiségnek a nagytól való aránylagos árkülönbözete kitesz. Szó sincs róla, a betűöntőnek — különösen a kelendősebb sorozatokból — rendszeren van raktáron mindenféle betűje. Csakhogy ez be van ám szépen osztva minimumokba, meg egyéb szállítási egységekbe, s a betűöntő meglehetősen zavaroknak a keletkezését kockáztatná, ha ezeket az egységeket a defektust rendelő nyomdász kedvéért megbolygatná. Inkább szépen megvárakoztatja őt addig, amíg valamelyik komplett gépe fölszabadul s csak azután áll neki a kívánt betűk megöntésének. A nyomdászt pedig eszi azalatt a méreg. De magára vessen: miért intézte a törzsrendelést olyan rövidlátóan vagy fukarul!

A sajtótörvény reformjához.

Mint már évek hosszú sora óta, ismét kísért a készülődés a sajtótörvény revíziójára. Úgy látszik, hogy a jelenlegi kormányzat talán mégis csak megvalósítja azt; kérdés azonban, hogy meg fog-e felelni az élet mai szükségleteinek s alkalmazkodik-e majd a *modern fölfogáshoz* és *szabadsághoz*.

Nem ismerjük ugyan még a szóban forgó törvényen teendő újításokat, de ennek dacára is nem hallgatom el kétségemet az iránt, hogy számos, talán éppen a nyomdászatot érintő fontos ügy figyelmen kívül fog hagyatni. Lehetséges, hogy feltevésemben csalódom, de az eddigi jelek az ellenkezőt látszanak igazolni. Ezt abból következtetem, hogy a sajtótörvény revíziója céljából összehívott tanácskozásra eddig minden fórum meg lett hívva, csak éppen a hivatásos szakemberek, a nyomdászok és könyvkiadók *nem!* Talán nem érinti a sajtótörvény a nyomdászt vagy könyvkiadót annyira, mint például az egyetemet vagy az újságírókat? Sőt kétszeresen. Hiszen a gondolatok továbbterjesztője a nyomdász és könyvkiadó. Az ő véleményük, az ő tapasztalatuk adhatja meg a törvény tulajdonképpeni alapját, s nézetük meghallgatása kétszeresen szükséges most, amikor mellesleg arról is van szó, hogy a sajtótörvény a nyomdászatot, mint a kultura terjesztőjét, alapjában meg ne rendítse, hanem ellenkezőleg: fejlessze és a modern kornak megfelelően a külfölddel is versenyképessé tegye.

Ezt a mostani sajtótörvénnyel elérni lehetetlen. A nyomdák napról-napra szaporodnak, akár csak

— a budapesti kávéházak. De eme szaporodásnak nemcsak a műipari fejlődésünk vallja kárát, hanem a szociális helyzetünk is. Mindez azért, mert nyomdát nyithat *mindenki*: tanult nyomdász vagy grájer, rőfös vagy ócskavas-kereskedő egyaránt. Megfizeti az előljárósnál az iparengedély díját s kész a nyomdászprincipális.

Természetes, hogy az ilyen nyomdatulajdonosnak fő célja sok-sok munkának a szerzése és olcsón való előállítás, amit csak úgy tud elérni, ha munkáit nem fizeti tisztességesen.

Van a nyomdászatnak még egy nagy baja: az ügynökösödés, beleszámítva a nyomtatványok felvételével foglalkozó papirkereskedők üzemeit is. Az ügynök vajmi ritkán kerül ki hivatásos szakemberből; nem is ért a munkához, csak annyit tud körülbelül, hogy mennyibe kerülhet az illető nyomtatvány papirosának a kilója; a szedést — ha sok — pántlikával vagy méterrel leméri s kész a kalkuláció. Neki is célja, hogy minél több munkát vigyen a nyomdának, mert annál több a provízió. S minél több a provízió, annál többet — fizet reá a munkákra az illető nyomda.

Hiszen hányszor megesett, hogy az ügynök hozott sok, nagyon sok munkát, a nyomda elkészítette, s a rendelő nem fizetett, mert nem volt neki miből. Perelték, s még a perköltségeket is a nyomdának kellett megfizetnie; a nyomtatvánnyal pedig — amely talán drága is volt, meg szép is volt — befűthetett!

Ezt bizonyíthatják azon nyomdák, amelyek ügynőkkel dolgoztak!

A papirkereskedő még ma is sok nyomdának valóssággal a megölője. Szándékosan mondom, hogy még ma is, mert nem is olyan régen, ezelőtt néhány esztendővel maguk a nyomdatulajdonosok is hangosan feljajdultak a papirkereskedők konkurrenciája miatt; tettek is azóta valamit ellene, de nem sokat. S nem is lehet addig eredményt elérni, míg a törvény ezen nem segít. Mert mindaddig, míg a törvény szigorúan meg nem bünteti azt, akinek nyomdája nincsen s mégis a maga impresszumát teszi rá a nyomtatványra: addig a nyomtatványok felvételét és elkészíttetését űző papirkereskedők a nyomdászok rémei maradnak. Mert ha meggondoljuk, hogy ezer darab levélpapiros nyomásáért és szedéseért 1, mondd egy koronát fizetnek, holott sokszor a szedés maga 2—3 koronába kerül; vagy más kisebb munkák nyomásáért ezrenként 60—80 fillért, nagy gépen való nyomásért 2—3 koronát fizetnek: nem fogunk azon csodálkozni, hogy nyomdászatunk tömérdek oly silány munkát produkál, ami csak szegényünkre van.

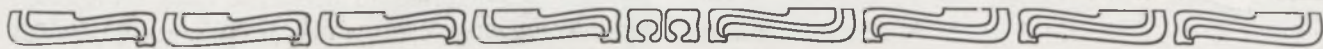
Igaz, hogy a papirkereskedők ellen nemcsak a törvénnyel, hanem a főnökök szövetkezésével, de sőt még a segédek támogatásával is hathatósan lehetne védekezni, ha például kölcsönösen elhatároznák, hogy semmiféle papirkereskedőtől jövő munkát nem vállalnak, illetve nem készítenek el; de mikor vannak nyomdák, amelyek papirkereskedők céljaira alakulnak: akkor okvetlenül szükséges, hogy a társadalmi küzdelmet hathatós, ki nem játszható törvény támogassa, amelynek betartásáról az államhatalom gondoskodni meg ne szűnjön. Nem járnának akkor nyomdáról-nyomdára költségvetést kérni, várva, míg egyik-másik nyomda beugrik s a munkát elvállalja.

Szerény véleményem szerint a sajtótörvény revíziója céljából összehívandó tanácskozáson okvetlenül kell, hogy meghallgattassék a nyomdatulajdonosok, a könyvkereskedők, sőt még a segédek véleménye is, különben megint csak egyoldalú lesz a törvény. Mert hogy a sajtótörvényben nemcsak a vétségekről és biráskodásokról s az államhatalom megvédéséről kell gondoskodni, hanem a sajtó, tehát a nyomdászati ipar tisztességes és művészies fejlesztéséről és az e művészi iparral foglalkozók és terjesztők érdekeinek jogos megvédéséről is: azt a magyar nyomdaipar viszonyai eléggé bizonyítják.

A nyomdászatnak mint művészi iparnak képesítéshez kötése, a nyomdák számának a kerület vagy város lakosságának számához való meghatározása, a nyomtatványokon a nyomda impresszumának okvetlen való alkalmazása, a papirkereskedők és más egyének nyomtatvány-fölvételi szabadságának megszüntetése, a nyomtatvány eszmei javainak megvédése esetleges utánczás ellen: ezek volnának azok a pontok, amelyek okvetlenül törvényesen és világosan szabályozandók. Mert mi nyomdászok tudjuk legjobban, hogy a minden bajok ősforrását: a piszkos konkurrenciát csakis azzal bírjuk megfojtani, ha a tudatlanokat és kontárokat elűzzük a jobb sorsra érdemes nyomdászati iparágtól.

Úgy hiszem tehát, hogy teljesen jogos és eléggé megokolt amaz óhajunk, hogy ne csak a bürokraták és jogászok nézete döntsön egy oly kiválóan fontos ügynél, mint a sajtótörvény revíziója, hanem az államhatalom s az illetékes körök ne feledkezzenek meg arról sem, hogy a gyakorlat embereinek, a hivatásos szakembereknek ismeretei és tapasztalata; képezik minden létrehozandó vagy javítandó intézmény tervezéséhez az alapot.

Stalla Márton.

Előfizetési fölhívás a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1907-iki évfolyamára.

Ország-világ elismerte tavaly a Könyvnyomdászok Szakköre Évkönyvének a sikerét. A legjelesebb művészeti és szakfolyóiratok lelkes dicsérettel adóztak annak a hatalmas nyomdászközösségnek, amely ily díszes kiállítású és tartalmas könyv előteremtésére képes.

Az idén, november végén megjelenő huszonkettedik kötet még különb lesz. Tartalmáról már előre is kijelenthetjük, hogy magosabb színvonalú lesz az eddigiéknél is; biztosítja ezt az a jeles szakírói gárda, amely már eddig is szavát adta, hogy teljes erejével támogat az évkönyvcsinálás munkájában. Szóba kerül az Évkönyvben minden olyan tárgy, amely a legutóbbi időben aktuálisnak mutatkozott. A szedésre vonatkozó művészi elvek taglalása közben nem feledkezünk meg az egyéb munkakörökben szükséges tudnivalókról sem. Ami pedig a kiállítását illeti: eddigi kilátásaink szerint semmi esetre

sem marad az idej mögött. Mesterszedőinknek, gépmestereinknek színe-java itt teszi majd közkinccsé a maga technikai és művészeti tudását.

Az Évkönyv folytonos nagyobbodásának természetes következménye, hogy az árát némi csekély összeggel fölemeltük. Aki azonban július haváig Szakkörünkbe beiratkozott, s tagsági illetekeit rendszeresen fizeti: ingyen kapja meg az Évkönyvet is. Az előfizetési ár különben helyben 2 korona, vidéken portómentes küldéssel 2 korona 30 fillér, amely összeg azonban legkésőbb október végéig lefizetendő. E határidő letelte után 3 korona lesz az Évkönyv ára (vidéken 3 korona 30 fillér). Gyűjtőknek minden eladott és kifizetett tíz példány után egy tiszteletpéldányt adunk.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából: *Novák László*, szerkesztő.

A celluloid és szerepe a grafikában.

(Vége.)

Amaz igen nagy mennyiségű celluloidból, melyet a grafikai szakban fölhasználnak, a legnagyobb rész mint alapnyomati lemez nyer alkalmazást. Felhasználják ezenkívül még sok mindenre, többek közt klisék előállítására is maratás útján. Ilyen eljárás van egész csomó. Ezenkívül másképp is próbálták hasznossá tenni szakunkban a celluloidot; az egyik kísérletező formát próbált belesajtolni, hogy a galvánképelésnél átfordításokra lehessen felhasználni, a másik pedig stancának akart belőle ellenformát csinálni. Mindkét eljárás szép, de gyakorlatilag kevés az értéke, mert a celluloid nehezen hajlítható anyag, s nem lehet biztosan számítani arra, hogy a sajtolás sikerül. Ha kisebb kiterjedésű formáról van szó, nagy ügyel-bajjal valahogyan még csak megy a dolog, nagyobb formánál azonban a kockázat nagy, s az elérhető eredmény alig áll arányban a munkára fordított fáradtsággal.

A fotomechanikus és fotokémiai jelenségeken alapuló eljárások között, amelyeknél a celluloid nyer alkalmazást, első sorban is szerepel az az eljárás, amely „akrográf” néven ismeretes, és amelyről bizony a neve után ítélve még csak nem is sejt-hetjük, hogy miben áll a lényege, még kevésbé pedig azt, hogy hogyan is állíthatják elő. Feltalálója Amstutz nevű grafikus, legalább ezt állítja egy német ujság. Hogy angol lehet vagy legalább arra felé működik, azt abból következtetem, mert angol szabadalom van rá. De bennünket csak az érdekelhet, hogy mint állítják elő azt a magasnyomásra alkalmas formát, amelynek lenyomatát aztán akrográfiai nyomatnak nevezik. A szabadalmi leírásból csak annyit lehet megtudni, hogy első sorban is pigment vagy másminemű reliefet képező fényképészeti képre van szükség, melyet kontrasztokban gazdag negatívról másoltak. A domború fényképészeti képek celluloidlemezre helyezve, forgásban levő hengerek közé kerül, amelyek azt összepréselik, mialatt egy ékformájú kés rányomás folytán önműködőleg apró vonalakat vés a lemezbe; a kés a lemezbe hatolva, az alája helyezett domború képnek megfelelőleg húz különböző mélységű és vastagságú barázdákat. Az eljárás nem egészen világos, s alig érthetőségénél fogva komplikáltnak látszik. Még csak azt sikerült megtudnom, hogy az ily módon készült kliséről nem szoktak nyomtatni, hanem csak a róla készült galvanoplasztikai másolatról.

Koppmann Gusztávnak szintén van egy szabadalma, mely celluloidklisé készítésének eljárását védi. A szabadalom vagy hat év előtti időben váltott s maratás útján készült, könyvnyomdai gépen nyomható klisé előállításáról szól. A maratásra alapul

mi más szolgálhat, mint fényképészeti negatívról történt másolás. A lemezt oly anyaggal kell maratni, mely a celluloidot oldja, tehát amilacetáttal vagy acetonnal kevés kénsav hozzáadásával. Az e fajta eljárásoknak rendszerint hangzatos nevük szokott lenni, amit azonban erről eddig nem sikerült megtudnom.

Anglia híres grafikus művészeinek leleményessége a celluloid szakunkban való felhasználásakor a klisé gyártásánál továbbra is kihat.

Az „Amateur Photographer” közlése szerint a fénynyomáshoz használják fel a celluloidot sok előnyvel az üveg helyett. Az eljárásra már szabadalmat is váltott egy élelmes angol, s azt véli, hogy a tejfehér, tükrösímaságú celluloid a hozzá fűzött vérmes reményeket be fogja váltani. A celluloidot állítólag az üvegnél szokásos kálium, vízüveg és só keverékből álló előkészítő réteg helyett mindjárt zselatinnal vonják be, melyet természetesen kettős krómsavas oldatban tesznek fényérzővé, s azontúl úgy bánnak vele, akár csak a rendes üveglemezzel. Nézetem szerint, ha az előkészítő munkáknál nem is, de a nyomáshoz sok bajt okoz a fénynyomás celluloidról, még pedig azért, mert ha akármilyen vastagságra öntik a celluloidlemezt, ez a nagyobb formátumnál meghajlik, s így nem feszíthető be annyira a gépbe, hogy a nyomtatás alatt minden része teljesen odasimuljon az alaphoz. Már pedig e nélkül különösen a fénynyomáshoz, ahol igen sokszor nem gördítéssel, hanem áthúzással („Reiberdruck”) nyomtatunk, alig érhetünk el jó eredményt.

Albert és Bierstadt, kik a különféle erőgyengető eljárások feltalálása körül is érdemeket szereztek maguknak, újabban ily célra a celluloidot próbálják felhasználni. Eljárásuk igen körülményes s ezért alig fog a gyakorlatban magának nagy teret hódítani. Az egyengetésre váró kliséről — miután azt kellőképpen egalizáltuk — fekete festékkel át-tetsző celluloid-foliára levonatot kell csinálni, azt grafitporral behinteni s az egész sötét részeket utána-retusirozni. Tükröüvegre öntött krómzselatin-réteget világítunk meg az ily preparátum alatt, addig, míg az átlátszó részek a világosság hatására barna színűvé nem lettek. Ha ez bekövetkezett, vízbe tesszük felpuffadni s a képződött reliefbe gipszet öntünk. Miután ez megkeményedett, vízben előre megpuhított guttaperkát gyömszőlünk a gipszreliefbe s a sajtó alá helyezve szukcesszive erősödő nyomást gyakorlunk rá, s kész a fotomechanikai úton nyert erőgyengetés.

A „Victoria” című német szakfolyóirat egyik legutóbbi száma a celluloid stereotipálásáról ad hírt; ez egy kissé merész dolog, mert nagy darab celluloidot főzés útján rendkívül nehéz minden részében

egyenletesen megpuhítani s másrésről az érzékeny celluloid érintkezése a forró ólommal: nem hiszem, hogy simán menjen.

Rendkívül hiányos, de talán egyes pontokban mégis hézagot pótló írásomat a celluloidról azzal zárom be, hogy két olyan tintának a receptjét iktatom ide, amely tintákkal a celluloidra rajzolni lehet s felsorolom ama kémiai anyagokat, amelyekkel a celluloidot festeni szokták. Utóbbit azért, hogy lássuk: mily színűvé változtatja egy s más anyag a celluloidot.

Író tinta celluloidra:

I. Tannin 50 gramm.
Aceton 50 ccm.

II. Krist. vasklorid 10 gramm.
Aceton 50 gramm.

III. Gummi arab. 10 gramm.
Deszt. víz 25 ccm.

A III.-at az I.-hez vagy II.-höz keverve, olyan tintát kapunk, mellyel igen jól lehet celluloidra írni. Szerényebb igényeknek azonban néha igen jól megteszi a szolgálatot a tintaceruza is.

Fekete színűre úgy festik a celluloidot, hogy miután előbb gyenge lúgba mártották, salétromsavas oldatba áztatják s onnan kivéve napra teszik száradni. Kék lesz a celluloid, ha olyan indigó-oldatban fűrésztik, melyet hamuzsírral neutralizáltak. Két rész rézoxid és egy rész klórsavas ammoniák oldata a celluloidot zöld színűre festi. Sárgás színt nyer a celluloid, ha krómsavas káliban ázik, mielőtt salétromsavas ólom-oldatba mártottuk. Káliumpermanganát szódával — ha alkáli — a celluloidot barnára festi. Vörös színűvé hígított salétromsavban való fürdetés után karminszínűvé lesz: ha pedig föleresztett aranyklorid-oldatba mártva, a napvilágra tesszük száradni: bíborvörös színt nyer a celluloid.

Szabó Róbert.

Az ékezetes betűkről.

Akinek alkalma volt reviziókat olvasni, tudja, mily figyelemmel kísérte a nyomtatandót, hogy a címeznél, de még a sima oldalakon is valahogy az ékezetek le ne maradjanak. Mégis mennyire csodálkozunk, ha aztán a kész nyomtatvány kezünkbe kerül és látjuk, hogy bizony minden igyekezetünk hiábavaló volt, mert egynémely helyen kétségbeejtően értelemzavarók a kezdőbetűkről letöredezett ékezetek. Ilyenkor aztán nem marad egyéb hátra, mint időtrabló munkával azokat utánanyomni, vagy pedig az egész nyomtatványt újból elkészíteni, ha a nyomdász nem akarja magát a megrendelő elégedetlenségének kitenni.

Vannak, akik erre azt mondanák, hogy hát ezt egy kis előrelátással ki lehetett volna kerülni, úgy hogy az ékezeteket egyszerűen föléje szedjük a soroknak.

Igen ám — különálló, nagyobb betűfajokból szedett címsoroknál ez lehetséges, sőt ilyen esetben meg is kell ezt követelnünk a szedőktől, de tekintetbe kell venni azt is, hogy gyakran egyes nyomtatványok, meghívók stb. majdnem teljesen kis betűfajok kezdőbetűiből szedetnek. Már most milyen időtrabló munka volna ebben az esetben az ékezetek reáhelyezése? Ez egyenesen a lehetetlenséggel határos a manapság megkívánt gyorstempójú munkánál fogva, de néha még egyéb technikai okokból is.

De nemcsak címsoroknál, hanem ritkítatlan, sima szedésnél is ki vagyunk téve ilyen kellemetlenségeknek, mert ha a különálló címsoroknál azért törtek le az ékezetek, mert gyenge volt a támaszuk,

úgy a ritkítatlan szedésnél azért, mivel nagyon is reátámaszkodtak a felsőbb sorok alsó betűhúsára vagy némelyik betűnek lenyúló csúcsára (pl. g, j, stb.). Mindkét esetben pedig rendszerint vagy a gépmester ütögeti le azokat még formazáráskor, vagy a nyomóhenger a nyomásnál, de sokszor maga a szedő is a korrigálásnál.

Bizonyára nem az első vagyok, aki ennek a kellemetlenségnek megszüntetésére törekszik, és akadtak bizonyára előttem is mások, akik hasonló tervvel léptek a nyilvánosság elé, amilyennel én most lépek.

Engem jelen sorok megírására az készítetett, hogy egy kiváló szerző, ki egyúttal gimnáziumi tanár, a kezem alatt készülő már második művének kéziratában következetesen így írja az ékezetes kezdőbetűket:

À È Û Ü Ü Ö Ö Ö

Már most arra a gondolatra jöttem: nem lehetne-e a nyomtatásban is ilyen módon az ékezetet használni, hiszen így sorba öntve a betűkkel még erősebb nyomásnál sem sérülne meg az.

Ez ujtásnak praktikus hasznát elvitatni, azt hiszem nem lehet, de esztétikai szempontból sem lehet ellene kifogás, mert a betűket csöppet sem csúnyítja, legfeljebb teltebbek lesznek. Ha nekünk eleinte kissé furcsának tetszenék is, nagyon rövid időn belül megszoknók azt, s ép oly szépnek találunk, mint a jelenlegi ékezetes betűket. Hiszen az esztétikai fogalom megszokáson alapul s idővel

változik. Ami ma még szép, pár évtized múlva már csúnyának tarthatják, viszont mi elődeink sok dolgát nem tartjuk szépnek.

Azt lehetne ugyan fölhozni ellene, hogy ha a verzálist reformáljuk, akkor ugyanezt a kisbetűvel is meg kellene tenni annak megfelelően. De erre nincs szükség, mert a reformnál a verzális betű képe lényegében nem is változik, csupán a betűnek egy jelzője helyeztetnék át máshova; a kis betűnél már ennek magának a megváltoztatását is vonná a reform maga után, amire pedig semmi okunk sincsen.

A reform az olvasást nem nehezíti s így a közönség iránti tekintetekre való hivatkozás is minden ok nélküli volna. Azt hiszem, ha a közönség nem zúgolódtott a pár év előtt kikerült sokféle cafrangos, kacsakaringós, modernnek csúfolt vagy szecessziósnak dicsért s nehezen olvasható betűkkel készült nyomtatványok ellen, úgy ez ellen az olvasást csöppet sem nehezítő reform ellen se lehetne kifogása. Fő az, hogy találkozzék egy nyomdász, aki ujonnan rendelt betűinél a reformot keresztülviteti az öntödében s csakhamar követőkre fog akadni a többi nyomdászban.

Weil József.

A reprodukciós eljárások mai állása.

Végre eljutottunk az illusztrációs és képes nyomtatási módokhoz. Itt előrebocsátandó, hogy a fotomechanikai reprodukciós eljárások óriási fejlődése messze menő átalakuláshoz vezetett. Ez által lehetővé vált amaz álláspontnak szinte elválaszthatatlan betartása, hogy képzőművészeti alkotás és reprodukció szűkebb értelemben véve megkülönböztetve gyakorolható. Mert pl. ha olyan grafikai termék készítenőd, melynél a tömeges termelés mellett annak teljes művészi kifejezésének is érvényesülnie kell, akkor a nyomtató-forma olyan módszer szerint készítenőd, amely keletkezését a képzőművészetnek köszönheti, mint fametszet, eredeti litográfia, rézkarc stb.; ha azonban már meglevő műalkotás sokszorosításáról van szó, akkor főleg a fényképezés útján nyerhető nyomtató-formát keressük, mert csakis ez úton lehetséges az eredeti alkotás jellegzetes tulajdonságait és technikáját hűen visszaadni.

Ezen módszereknél is ismerjük meg első sorban azon eljárásokat, melyek a könyvnyomtató sajtóján alkalmazhatók. A fametszés — litográfia — másfél évtized előtt még a könyvnyomtatásban illusztrálás legfontosabb eszköze volt, ma már azonban jelentőségéből sokat veszített. Közismert technikáját ismertetni felesleges. Módszerei: a faksimile-metszés, midőn a fametsző a kész fatölkön levő vonalas rajzot csak szolgaiasan kivési; tónusos metszés, midőn a tömörebb, homogénebb részeket a vonalas- és pont-rendszer féltónusára bontja.

A fametszés grafikai műalkotásának még manap is számos hive van, kik a régi fametsző mesterek módszerét akarják felújítani, akik az e technikának sokkal inkább megfelelően dolgoztak, kerülvén a mesterként vonalas módot.

Más téren is közkedvelt a fametszés, még pedig a technikai eszközök, különösen a gépek ábrázolásában, mert éppen itt fényesen, legkisebb részleteiben is szinte túlságosan tiszta kép nyerhető. Mindazonáltal — amennyiben kitünően iskolázott művészeket, a technikai műveletnél ugyanilyen munkásokat, s hosszabb elkészítési időt igényel — kissé költséges.

E körülmények tekintetbevételével nem csodálatos, hogy a marató eljárások — különösen pedig az autotípiá — olyan példa nélkül álló fejlődéshez jutottak. Ennek

az eljárásnak érdeme, hogy minden sokszorosítható ábra korlátlan mennyiségben kerülhet a nagy tömeg kezébe, mert az autotípiai eljárás lehetővé teszi, hogy majdnem tisztán mechanikai nyomtatóforma jusson a könyvnyomtató sajtójába, amely forma egyaránt nyerhető a képzőművészet műveiről, valamint a nagy természet alkotásairól közvetlenül is.

Az autotípiai eljárás munkamenete azon alapul, hogy a sokszorosítandó ábrázolás elé üveghálózat helyeztetik és így a homogén felületek már a fényképező gép segélyével pontszerű féltónusokra bontatnak. Az átmásolás rendszerint cinklemezre, sárgarézre vagy vörösrézre történik. A legérdekesebb és legjobb eljárás az úgynevezett amerikai email-eljárás, amely a kromofotográfián alapul. Ha ugyanis szerves anyagok keverékét (enyv, tojásfehérje, mézga stb.) és krómsókat (nevezetesen káliumbikromát és ammoniumbikromátot) a fényhatásnak kiteszünk, úgy e szerves anyagok vízben való duzzadó- és oldódó-képességüket elveszítik. E sajátosságuk nagyon sokféle módon lesz kihasználva. Az említett email-eljárásnál például a fémlemez ammoniumbikromáttal fényérzékennyé tett enyvréteggel lesz bevonva, megszáritva és a raszternegatív erre másolva. Ha már most a lemez vízbe kerül, a fény által érintetlen részek feloldódván, leválnak, míg a többi rész a lemezen marad. Metilviola oldatában a kép intenzív színűvé válik és a lemez felhevítése által mintegy zománcosódik és a marató savaknak erélyesen ellenállván, ezen savak csakis a födetlen fémrészeket érintik és így ezek mélyíttetnek. A maratás többször meg lesz szakítva, hogy a már mélyebb helyek aszfalttal bevonassanak. Megjegyzendő, hogy ez eljáráshoz a sárga- és vörösréz mindig alkalmas, a cink azonban csak az esetben, ha bizonyos mennyiségű kádmiomot tartalmaz.

Ehhez hasonlatos eljárások a krómos tojásfehérje-, valamint az aszfaltos eljárás.

A szemléltető oktatáshoz, valamint a falragasz-készítéshez szelvében használatosak az ilyen üvegraszteren át való fényképezéssel készült nagyobbított nyomtatóformák. Ezen eljárást gigantográfiának nevezik. Megemlítendő még azon hasonló eljárás, midőn az üvegraszter szabályos vonalai és pontjai helyett rendszeretlen szemcsékre lesz a sokszorosítandó ábra bontva,

mely eljárásnak spitzertípiá és ortotípiá a neve, s csak ritkább esetben alkalmazzzák kréta-, szén- vagy ceruzarajzok visszaadására; az autotípiával szemben még úgy minőségre, mint a nyomtatás nehézsége miatt is, hátrányban van.

Átérve a síknyomatási eljárásokra, megemlítendő a litográfiai eljárások két nagy előnye: elsöben is a mővésznek teljesen szabad keze van az alkalmazandó rajz technikáját illetöleg, másodsorban pedig előállítására aránylag nagyon mérsékelt, különösen nagyobb alakzatoknál. Kikészítési módját kivonatossan már fennebb ismertettük. Legkedveltebb módszer ennél az, hogy zsíros krétával rajzolnak szemcsézett köre. A szemcsézett követ úgy nyerik, hogy a kő felületébe üvepporral kisebb-nagyobb mélyedéseket készítenek. Most már a kréta helyes kezelésével nyerik a nyomtatóformát, melyet kréta-litográfiának neveznek.

A kréta helyébe a sima kövön a rajzoló-toll is alkalmazásba jöhet.

Használatos még az autográfiai módszer, midön az alkalmas papirosra készült kréta- vagy tusrajz rásajtolatik a köre, amely művelet átnyomásnak neveztetik; ilyen átnyomással másnemű nyomtatóforma is felhasználható a litográfiában.

Fontos még a litográfiában a fotolitográfiai eljárás.

Már Senefelder, a litográfia feltalálója rájött, hogy ezen sokszorosító eljárásnak nagy hátránya, hogy alkalmas kövek csupán csak a solnhofeni bányákban nyerhetők (de ma már ezek sem olyan jók, mint valaha); másik nagy hátránya, mely leginkább a kezelésben érezhető, a kövek óriási súlya. Számos kísérlet az alumíniumhoz vezetett, mely ép úgy feldolgozható, mint a kő, simán és szemcsésen egyaránt, sőt elegendő a ceruzával való megrajzolás, hogy megfelelő nyomtatóformát nyerjünk és a legnagyobb alakzat is könnyen kezelhető.

A fénynyomás, melynek ismertetéséhez most jutunk, szintén fotomechanikai úton eszközölt, sajtón való nyomtatás. Bámulatos finomságú féltónusos képeket eredményez, melyek nemcsak hogy méltán versenyeznek a fényképpel, hanem ezzel sok esetben össze is téveszthetők; de nagy előnyben vannak a fényképpel szemben, mert elmulthatatlan nyomtatófestékekkel gyorsajtón nyomhatók. A fénynyomás munkamenete a következő: Vastag tükör-üveg, újabban alumíniumlemez, albumin- esetleg zselatin- és vízüvegréteggel lesz fedve, mire a lemez 56 C° melegségű szárító kemencébe kerül, ahol a zselatin tulajdonságánál fogva sajátságos apró szemcsék képződnek a lemez felületén. A féltónusos negatív átmásolásával a lemezen megjelenik az ábrázolás, mire a megvilágítatlan krómsó-részecskéket kiöblítik és a lemezt megszárazítják. Ha már most a lemezt glicerinnel és víz keverékéből álló folyadékkal megnedvesítik, a különféleképp megvilágított részecskék az ábra árnyalatának megfelelően különféle magasságra duzzadnak.

Bámulatos tökéletességű visszaadó képessége révén ez eljárás bármily mővész alkotás hű ábrázolására alkalmas.

Átérve a mélynyomásos eljárásokra, ki kell jelentenem, hogy ezek a képzőmővészethez legközelebb állanak, sajnos azonban, a kézi eljárások legtöbbje alig-alig gyakoroltatik. Így például a rézmetszés; aligha akadna ma, az ideges termelés, a gyors alkotás korszakában mővész,

aki esztendőket töltene el egyetlen lemez vésésével. Így hát ma már ez eljárással csak egy helyen találkozunk: a mindenesetre háladatos bankjegy-készítésnél. Ennek egy másik mővészi ágazata: a mezzotinto-eljárás, szinte teljesen megszűnt.

A képzőmővészet által még manap is gyakorolt mélynyomásos eljárások legfontosabbika a rézkarc, melynél a vörösrézlemez marásnak ellenálló réteggel fedik, amely rétegbe karcolóttüvel lesz az ábrázolás bevésve és az így feltárt helyek mélyre maratva. A finomabb részek az úgynevezett „hideg tüvel“, szabadkézzel utólag karcoltatnak.

Nagy jelentőségűvé vált napjainkban a heliogravür, melyet sokan összetévesztenek a fénynyomással, holott ez a fotomechanikai eljárásoknak a rézkarcral rokon eljárása. Különösen a térképészeti eljárásban használatos.

Most még a szindús nyomtatások révén ismeretes többszínű reprodukciókat, melyek a fennebb ismertett eljárások révén készülnek, kell rövidesen jellemezni:

A kromo-xilográfia a fametszés fénykorában sem jutott valami nagy jelentőséghez. Ma már nagyon szörványosan használják.

A kromolitográfia már sokkal használtabb és ismeretebb is. A litográfiai nyomtatóforma annyi részre bontatik, ahány színből áll a sokszorosítandó ábra; minden részből eltávolítják az idegen színeket, és bizonyos rendszer szerint eszközlik a színes nyomtatást.

Közhasználatú — különösen a képes levelezőlap gyártásában — a többszínű fénynyomás, mely abból áll, hogy a negatív lemezt úgy retusozzák, hogy mindig csak a megfelelő szín másolható.

Érdekes a színes heliogravür, melynél az összes színnek egy munkamenettel nyomtatnak, olyaténkép, hogy a nyomtató-formára valamennyi szín tamponokkal rakatik fel, s a forma befestékeztetvén, így egyszerre nyomódik az összes szín. Persze némelykor egyetlen forma befestékezése egész napot is igénybe vesz, amit még a színek gondos átjavítása is követ. Természetesen ez a nyomtató eljárások legköltségesebbje és az ilyen úton termelt ábrák és képek bizony csak földi javakkal dúsan megáldott halandók birtokába juthatnak.

A színes nyomtatásnak legfontosabbika az utóbbi időben nagyot haladt és széles körben elterjedt háromszínű nyomtatás. A három fő színnek: vörös, sárga és kéknek alkalmas összetételén alapszik. A három színnek megfelelő három negatív üveglemez úgy nyeretik, hogy megfelelő színek elébeállításával a többi színnek kivonatnak. Az így nyert nyomtató-lemezeknek megfelelő színnel való nyomtatása eredményezi a közismert szín-nyomtas képeket.

Újabb időben a hatást a negyedik szín bevonásával — miért is ezt négy színű nyomtatásnak nevezik — még jobban fokozták.

Ez utóbbi módszerek segítségével ma már minden, a színek bármennyi változatával pompázó képzőmővészeti alkotás, vagy a természetnek szemet gyönyörködtető csodái teljes szín-nyomtasban visszaadhatók, úgy hogy míg eddig a szép nyomtatott képet hasonlítottuk a mővész olajfestményhez, nem sokára azt fogjuk mondani, ha tán némi szatírával is: „Olyan jó, mint ha nyomtatva lenne!“

Némethöl fordította:

Augenfeld M. Miksa.

Vegyes közlemények.

Szaktanfolyamaink hallgatóit értesítjük, hogy az e hó 28-iki előadásokat a Rákóczi-ünnep miatt nem tarthatjuk meg. Ennek pótlásául november 4-én az összes előadások négyórásak lesznek, s reggel 8 órakor kezdődnek.

Plakát- és védőjegy-kiállítás. Az Iparjogvédelmi Egyesület művészi szakosztálya egy ily kiállítás megvalósításán fáradozik. A külföldi értékes plakátoknak egész gyűjteménye várja már a jury osztályozó munkáját; a hazai nyomdák külön meghívót kaptak. Számos gazdag magángyűjtemény is biztosítva van és pedig a nyomdatechnikának legkülönbözőbb köreiből. A legkiválóbb védőjegyek is ki vannak már válogatva a központi védőjegy-lajstromból. A szakosztály a kereskedelmi kormány támogatásáért is folyamodott, hogy a távolabbi külföldnek legkiválóbb termékeit is megszerezhesse.

Tüzmentes celluloid. A celluloid, mely iparilag most már legkülönbözőbb alkalmazást nyer, így különösen dísz tárgyak készítésére is, tudvalevőleg meglehetősen gyúlékony és veszedelmes anyag; fontos tehát tűzmentessé tétele. Gervain francia vegyész most szabadalmaztatott egy eljárást, mely szerint tűzmentessé válik a celluloid, ha a gyúlékony anyagot bizonyos sókkal — így kettős szénsvav vagy foszforsavas ammóniak és magnéziummal stb. — keverik. Így az ezekből a láng hatására keletkező gázok elnyomják az égést. Állítólag ezzel az eljárással tetszőleges nagyságú tűzmentes celluloidtárgyakat lehet készíteni, sőt már kész celluloid e sók oldatába mártva is eléggé tűzmentessé válik.

A Magyar Könyvszemle ezidei harmadik füzeté bőséges tartalommal jelent meg. Első cikkében Schönherr Gyula dr. ismerteti Mátyás király kora egyik kimagasló alakjának, Nagylucei Orbán egri püspöknek a Magyar Nemzeti Muzeumban meglevő zsolttáros könyvét. Az olasz renaissance valamelyik kiváló miniatűr-festője díszítette ezt a kéziratot, amelyről tudós leírója méltán mondja, hogy „olyan kincs, mely művészeti szempontból a Kovina legszebb termékeivel egy színvonalon áll”. A következő cikkek egyike Veress Endre dr.-tól való s a bolognai Marsigli-papírok magyar vonatkozásairól szól. Ivančan Lajos egy XVII. századbéli horvát kéziratot: Zrinyi Katalin grófnő sorsvető könyvecskéjét, Vértesy Jenő dr. Kölcseynek egy 1837-iki fölíratát ismerteti. Stockinger Gyula az álneves irodalomról írt érdekes cikket. A tárca-rovatban a nemzeti muzeumnak és az akadémiának a könyvtáráról, valamint a szegedi Somogyi-könyvtárnak az állapotáról találunk jelentést. A főképpen Gulyás Pál dr.-tól származó szakirodalmi rovat egész sereg könyvészeti munkát méltat szakszerűen és érdekesen. A vegyes közlemények rovatában érdekes nyomdászattörténeti dokumentumot találunk: Kolozsvári István levelét Apaffi Mihályhoz nyomdai ügyekben. Így szól: „Az Ur Isten áldja meg Nagyságodat, szívből kívánom. Kegyelmes Uram. Legyen Istené a dicséret érette, mind eddig békességes volt utam és egészségben jöttem. Itt várakozásom esék, mert az Elector ő nga szintén útban volt, hogy audientiát kértem; egy hétre izente ő nga, hogy haza jó. Ugyanitt lemenő atyafiakkal találkozám, kik azt beszéllék, hogy Tótfalusi uram két deákokat vévén maga mellé, az egész bibliát nyomtatja, de in 8-vo minori, mint egy kis deák biblia olyan leszen; azonban fordítást is felette igen sokat mást csinálnak. Ugyanazok mondák, hogy Debrecenben is vittek Belgiumból biblia első levelének nyomtatására való rész-

metszést; ott is bibliát akarnak nyomtatni, de tudom szinte ki versióját? Nekem már harmadikat kell nyomtatnom, melyben, mihelyt ide fel megtudják, hogy a fordításban jobbitás nem léssen, erre privatus emberekben penig vagyon, nem fogják dicsérni e munkát. — Kegyelmes Uram, a munkán, melyre elbocsáttattam, a Ngod méltóságos fejedelmi keze vagyon és sok költségben is álló. azért noha nekem elég szomorú a késedelem, de nem sietek. Ngodnak igen anxie parancsolatját várom, hogy érthessem mit kelljen cselekednem. En erről az úrnak, Teleki uramnak ő kegyelmének elég bőven irtam, t. püspök uramnak hasonlatos képpen; tudom e dolgot Ngodnak ő kelmek bővebben értésére adják. Ezzel én maradok Ngodnak kisebb szolgája, 25. júli Berlinumban: nagy alázatossággal Kolosvári István.”

A „Globus“ műintézet és kiadó vállalat részv.-társ. 1906 június 30-án lezárt mérlege szerint a brutto jövedelem az előző üzletévről áthozott 2827 K-val együtt 263.564 K volt a tavalyi 205.459 K ellenében, miből leírásokra 58.000 K-t fordítottak a tavalyi 48.312 K-val szemben; a költségek 140.742 K-t vettek igénybe, úgy hogy a tiszta nyereség 64.822 K a tavalyi 62.683 K ellenében, miből az idén is 12 K osztalékot fizetnek.

Árlejtés. A kereskedelemügyi miniszterium és alárendelt hivatalai részére az 1909. év végéig szükséges nyomtatványok és nyomdai munkákra árlejtés hirdetik. Az ajánlatok október 31-ikén déli 12 óráig a miniszterium segédhivatalainak főigazgatójánál adandók be, akinél bővebb felvilágosítás is kapható.

Elhunyt magyar feltaláló. Mult hónapban Bécsben meghalt 29 éves korában *Szántó Pál Sándor* okl. mérnök. Az elhalálozott a Méray-Rozár-féle elektromos szedőgépet tökéletesítette és a feltalálókval együtt annak a nyomdaiiparba való bevezetésén fáradozott Nürnbergben és Párisban.

Colts-Armory-rendszerű gépek hajtása. Ha Viktoria s egyéb hasonló gépeknél elektromos egyes hajtásról nem lehet szó, akkor okvetlenül ragaszkodjunk ahhoz, hogy a hajtás legalább előtét és három-négy részű lépcsőzetes korong segedelmével történjen. Semmi esetre sem engedhető meg, hogy a gép hajtása közvetlenül a transzmissziós tengelyről eszközlődjék. Viktória-fajta gépeknél a járatsebesség minimuma 500, a maximuma pedig 1000 legyen. Így aztán lehetővé válik a könnyebb meg nehezebb munkáknak egyaránt kielégítően való elkészítése. De ha csak lehet, ne járassuk a gépet gyorsabban, mint 800 példányt nyomtatva óránként, mert a sebesebb járást megszenvedí a gép.

Magyar Állam lapkiadó részvénytársaság cég alatt vállalat alakult, mely a Magyar Állam című napi lapot megvette. Az alaptőke 50.000 korona (500 drb 100 koronás részvény). Az igazgatóság tagjai: Cziklay Lajos, Deutsch Arthur dr., Reinitz Zsigmond, Szappanyos Gerő dr. és Szemnez Emil.

Az acetilén-szabályrendelet módosítása. A kereskedelemügyi miniszter az acetilén-gáz előállításáról és felhasználásáról szóló rendelet módosítása tárgyában rendeletet intézett a törvényhatóságokhoz. A rendelet szerint olyan acetilén-lámpák, melyeknek gázadóképessége ötven literórát, karbidtöltése pedig egy kilogrammot meg nem halad, ezentúl minden vizsgálat és engedélyezés nélkül szabadon forgalomba hozhatók és használhatók. A szabályrendeletnek a vastartók befogadási képességére vonatkozó rendelkezése csak 1908 január 1-én lép

hatályba. A gázfejlesztő készülékek vizsgálat céljából 1906 december 31-ig jelentendők be.

Lehúzó-képek gyártása. Timár J. Mihály rajzoló-művész „Litographia Timár“ cég alatt ujonnan berendezett nyomdai műintézetében új iparágat honosít meg: a lehúzó-képek gyártását. A papirkereskedőkön kívül több iparágak (amilyen például a vasbútor- és porcellán-gyártás, fényezőipar stb.) jelentékeny szükséglete van ilyen lehúzó-képekben.

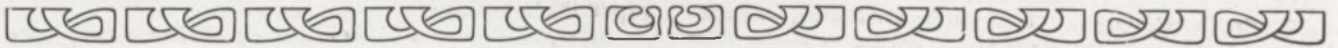
Nyomdaalapítások. A vasutasok szövetsége Batthyány gróf elnöklete alatt még szeptember hóban tartott kongresszusán elhatározta, hogy nyomdát nyit Budapesten 60.000 korona alaptőkével. A nyomda igazgatójává Jakobi temesvári államvasuti mérnököt választották meg. — Egy vidéki pénzügyi tisztviselő, egyik vezérpolitikusunk testvére, nagyobb nyomda, vonalozó és könyvkötészet berendezését tervezi. A vállalat székhelye szintén Budapest lenne.

A löcsei kalendárium. A Magyar Nyelvőr legújabb számából közöljük a következő érdekes adatot: A magyar népnek máig sűrűn használt szólásmódja a régiség, ódság jelölésére: „régí, mint a löcsei kalendárium“. Erdélyi János közmondásgyűjteményében két szólásmódot is olvasunk, mely az annak idején nagyírú löcsei kalendáriumnak köszönheti eredetét. Az egyik: „hét országra szóló, mint a löcsei kalendárium“, a másik: „a régi híres löcsei formáról való“. Nyilvánvaló, hogy e szólásmódok tárgyi alapja a Löcsén nyomtatott Breuer-féle naptár, mely a XVII. században országszerte ismert és olvasott volt a magyarság minden körében. Gyakorta hallhatni e szólásmódokat a székely nép szájából is, érdekes azonban, hogy itt a közmondás kialakulásához, illetve mai elterjedtségéhez nemcsak Breuerék hét országra szóló naptára szolgáltatott alapot. Ugyanis Löcsei Sp. László 1843-ban a marosvásárhelyi evang. református kollégium

nyomdájában kiadott egy Székely Naptárt, melyet a nyomda későbbi tulajdonosai Lőcsei-féle Székely Naptár címen mindmáig folytattak, s mely Erdélynek ma is legnépszerűbb, legelterjedtebb ponyvanaptára. — Udvarhelyszéken és Marosozéken alig van ház, hol ezt a nyomtatványt meg ne találják. A XVII. századbeli kalendáriomnak lassankint elhalványult emlékét a hozzáfűződő szólásmódokkal együtt a székely nép eszejárása átruházta a Lőcsei Sp. László Székely Naptárra, mely az idők folyamán (1843-tól napjainkig) ugyancsak régivé vált. Ma már a székely, mikor valamiről úgy beszél, hogy régi, mint a löcsei kalendáriom, a maga ponyvanaptáráról példalózik. Ime, közmondásaink tartalmabeli változásának egyik esete.

„Sorbonne.“ Ez a neve a H. Berthold berlini és Bauer & Co. stuttgarti ikercégek legújabb betűalkotásának. A régi Elzevir-betűkre emlékeztető kitűnő könyvbetű ez, s nagy előnye, hogy apróbb alakjában is megöntötték. Az antíqua „Sorbonne“ megvan például a nonpareille-től kezdve a hatcicerós nagyságig, a kurzív a petittől a kétcicerósig, a félkövér pedig a petittől a negycicerósig. Hatása mindmegannyinak nyugodt és elegáns.

Mesterségesen készült fa. Ilyen anyagot hozott újabban egy müncheni ember, Riedhammer F. forgalomba, s egyebek közt klisék talpául való fölhasználásra is igen alkalmasnak mondja azt. Az ilyen mű-fának megvan az a jó tulajdonsága, hogy a nedvesség hatására nem vete-medik meg. Német szaktársaink egyike próbát tett vele: tizennégy napig tartotta vízben, s mégsem észlelt rajta semmiféle nagyságbeli elváltozást. A mellett kitűnően fűrészelhető, s ragasztgatható is. Jó tulajdonsága még, hogy tűzmentes. Az áráról azonban nem szól a krónika, s ezért könnyen meglehet, hogy jelentékenyen drágább a mi klisé-talpul használt természetes fa-nemeinknél.

Hivatalos rész.

Körünk új helyisége f. é. augusztus hó 1-től VIII, Aggteleki-utca 2a. szám alatt van.

BIRÁLATI JEGYZŐKÖNYV.

Felvetett a Könyvnyomdászok Szakköre által levélfeje hirdett pályázat munkáinak elbírálására 1905 szeptember 23-án tartott szakbizottsági ülésen.

Jelen vannak: Löwy Salamon, ifj. Aigner Antal, Novák Alajos, Prüner Arnold, Spitz Adolf és Stefáni József szakbizottsági tagok.

Beérkezett összesen 10 pályamunka a következő jelleggel ellátva:

1. „Egyesült erővel“, 2. „Phönix IX.“, 3. „Első vázlat“, 4. „Empire“, 5. „Jázmín“, 6. „Corpus“, 7. „Negatív“, 8. „Tanulni nem szégyen“, 9. „Labor“ és 10. „Anker D.“

A bizottság a pályamunkák beható tanulmányozása után úgy határozott, miszerint a munkák ifj. Aigner Antal előadónak kiadásának azon célból, hogy a bizottságnak az ülésen kialakult véleményét egy részletes birálati jelentés keretében a szeptember 30-án tartandó folytatolagos ülésen beterjessze.

Intézkedés történt továbbá az iránt, hogy ez ülésen a pályaművek nyomtatási szempontból történő elbírálása végett gépmester szaktársak is képviselve legyenek.

A szeptember hó 30-án tartott folytatolagos ülésen jelen vannak: Löwy Salamon, Fuchs Zsigmond, Augenföld Miksa, ifj. Aigner Antal, Novák Alajos, Prüner Arnold és Spitz Adolf.

Ifj. Aigner Antal előadó beterjesztéssel részletes birálati jelentését, melyet a bizottság csekély változással egyhangúlag elfogad. Fuchs Zsigmond főlkéretett, hogy a pályaműveket nyomtatástechnikai szempontból bírálja meg, mely birálat pótlólag a jelentéshez csatoltatt.

Birálati jelentés.

Általánosságban.

Elsőben is konstatálhatjuk, hogy számrá ugyan nem, de minőségre nézve a pályázat eredménye várakozáson aluli. Elismerjük, hogy a pályátétel nem a legkönnyebbek közül való, különösen nem ilyen kevés szöveggel. De nem éppen a szebb, a nagyobb földadat serkenthetné-e pályázó szaktársainkat arra, hogy az adott tárgyban mélyebben elmerülve, minél szebbet, minél tökéletesebbet alkossanak? A legtöbb pályamunka ugyanis arra enged következtetni, hogy beküldője több gondtal, több körültekintéssel sikeresebben oldotta volna meg földadatát.

A tíz pályamű mindenikénél a levélfej szövege a lap felső részét egészen kitöltően van elrendezve, s ez a körülmény is eredményezte némileg, hogy a legtöbb munka a sablónos keretek között mozog. Elmés ötlettel ezen könnyen lehetett volna segíteni.

A pályázó szaktársak közül többen nincsenek tisztában a levélfej rendeltetésével. Lássuk csak, mik az irányadó szempontok a levélfej megszerésénél. A levélfejnek, mint olyanoknak, könnyednek, nem túlszűfoltnak kell lenni, hogy szinte összekötő kapocsnak tessenek a levél szövegével, az írott résszel. Azután különbséget kell tennünk valamely kereskedő vagy ipari cég és egy egyesület részére készítenő levélfej között. Amannál — lévén a levélpapíros is kis mértékben reklámanyomtatvány — markánsabb és nagyobb fokozatú betűk mellett diszítódarabokat használhatunk, míg az egyesületi levélfejnél az üzleti szempont elvész, vékonyabb és kisebb fokozatú betűket alkalmazunk; a felhasználandó diszítés pedig inkább az illető egyesület célját, működési körét szemléltesse, illusztrálja. Sablónos diszítódarabokat csak okkal-móddal és keveset lehet használni.

Részleteiben.

1. „Egyesült erővel.“ Betű, disz, sőt a magatervezte ornamentika is mind cikornyás, kacskaringós vonalú, s így a munka nyugtalan összehatású. Levélfejnél ily kompakt betűk használata nincs megengedve. A lemezbe vésett ornamentika teljesen fölösleges; még tömörebbé, még súlyosabbá teszi az amúgy is túlnehézsű munkát. Az egész pályamű még ki nem forrt ízlésre vall. A munkán meglátszik a gépmester abbéli iparkodása, hogy valamit produkáljon, de ebben részt a szedés, részint a papíros minősége hátrányára volt.

2. „Phoenix IX.“ Hibája tagoltsága, mit alapnyomás igénybevételel mérsekelní lehetne. A vignetták és az alul alkalmazott díszítés nem állnak arányban a betűk nagyságával. Mesterkéletlen technikáját tekintve, a pályamunkák sikerültebbjei közül való. — Amennyiben a tónus mellözve van, harmonikusabb az előbbinél, bár kevésbé alkalmas arra, hogy a gépmester iparkodását demonstrálja.

3. „Első vázlat.“ Részben rajz, részben szedés. Egyszerű, igénytelen munka, rosszul megválasztott betűfajú sorokkal. A három sort magába foglaló keret túlnagy, a benne terpeszkedő griffmadár pedig elvész a sorok alatt.

4. „Empire.“ Lénia-keretezése merev és jórészében indokolatlan, mert fölösleges módon megnagyobbítja a levélfej arányait. A keretezés megfordítva tetszősebb képet nyújt. Kárba veszett fáradság volt a tónusnak szolgáló lemezt mintázottnak kivésni. Ugyanezen célt egy csekély árnyalattal világosabb színben nyomtatott sima lemez is szolgálta volna. Tónusa mintázott, tehát kevésbé erősen hat. Kellő színválasztás mellett harmonikusabb munkát lehetett volna alkotni.

5. „Jázmín.“ Nyomatott szöveg pongyolán kidolgozott rajzzal. A felső súlyos részhez az alsó gyöngye s a mellett hibás szerkezetű is. Egymagában a művész-emblerne használata jogosulatlan, de nem is szolgál a könyvnyomtatás kifejezéseil.

6. „Corpus.“ Megszokott koncepciójú, mindazonáltal pontos kivitelű munka. A három sorba rendezett szövegnek túlnagy hely van lefoglalva, mit azután beküldője kénytelen okszerűtlenül kitölteni. Indokolatlan a díszítésül szolgáló keretet ily módon megtervezni mikor nem áll rendelkezésünkre a megfelelő mennyiségű szöveg. A jóakarát és igyekvés el nem tagadható pályázó szakértőtől, ki több figyelemmel nagyobb hatást érhetett volna el. Tónusa túlerős, más-különbben nyomás szempontjából szép, tiszta és harmónikus.

7. „Negatív.“ Elég ötletes munka, a felhasznált ornamentika azonban jellegénél fogva ebben a formában nem alkalmas egy nyomdász-tesztüet levélfejként díszítésére. A betűk is nehézkesekek.

8. „Tanulni nem szegyen.“ Igaza van megalkotójának, s ha szak-társunk hű marad jeligéjében lefektetett elvéhez és folyton előre törekszik: jelen pályaművénél sikerültebb munkát is fog végezni. Dicséretére legyen mondvá pályázónak, hogy a legkisebb díszítőanyag felhasználása nélkül óhajtott feladatát megoldani. Túlerős és nem harmonikus színezetű.

9. „Labor.“ Nagyjában ráillenek a „Corpus“ és „Empire“ jellegű munkáknál kifogásoltak. A griffmadarat magában foglaló keretnek a díszítésbe történő illetéknéppen beillesztése helytelen, amennyiben a keretezésből kellett volna továbbképezni. Az alapnyomat tervezésében eredetiség mutatkozik. A gépmester figyelmen kívül hagyta a szín-harmóniára vonatkozó szabályokat.

10. „Anker D.“ Vázlat két belényomott sorral. Egészben véve stilszerű munka, de levélfejnél nem a legerencsésebb gondolat merev építési motívumok felhasználása. Vázlat szerinti kivitele a léniák gyakori megtörése miatt bonyodalmas. Különbben dicséretes munka.

A 3., 5., 7. és 10. számú pályaművek, mint vázlatok, nyomás szempontjából nem vehetők tekintetbe.

*

Tekintettel ama körülményre, hogy a Könyvnyomdászok Szak-köre, mint a magyar könyvnyomtatás művelőinek szakdolgozokban vezető fóruma, csak abszolút becsű munkát tüntethet ki, a beküldött pályaművek pedig a közepes nevű felül nem emelkednek, a szak-bizottság ez alkalommal a pályadíjakat sem a szedésre, sem a nyomásra nem találja kiadhatónak. Javasolja azonban a Kör választmányának, hogy ugyancsak levélfejre a mostani pályázat feltételeivel legközelebb újabb pályázatot hirdessen.

Ifj. Aigner Antal,
előadó.

Választmányi ülés 1906 október hó 9-én.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Bozsik István pénztáros, ifj. Aigner Antal II. titkár, Hahn Mór I. leltáros, Boros Dezső II. leltáros, Sarlós Lajos ellenőr, Burgheim Károly, Gyöngyösi Sándor, Kún

Kornél, László Dezső, Müller Ignác, Novák Alajos, Prüner Arnold, Spitz Adólf, Stalla Márton és Szabó Róbert választmányi tagok, továbbá Novák László, a szaktanfolyamok vezetője és Wanko Vilmos, a tanfolyamok adminisztrátora. Igazolva távol: Löwy Salamon I. alelnök, Fuchs Zsigmond II. alelnök, Morócz Jenő I. titkár, Bauer Henrik, Novitzky N. László, Stefáni József és Szeniczai Mihály választmányi tagok.

Elnök üdvözlőlvén a választmányt és az ülésen jelenlévő Wanko Vilmos szaktársat, a szaktanfolyamok adminisztrátorát, bejelenti, hogy I. titkár akadályoztatása folytán a mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése a jövő választmányi ülésre marad.

Pénztáros bemutatja a Vigszínháznak kedvezményes jegyekre vonatkozó átiratát

A tanfolyamok jelenlegi menetéről Novák László tanfolyamvezető nyújt tájékoztatást; úgy ezt, valamint az Évkönyvről szóló jelentését a választmány tudomásul veszi.

Hogy a tanfolyamok menete ne gátolassék, a választmány elhatározza, hogy azok befejezéseig a felolvasó ülések helyett az órási-ipari szakiskola épületében rendes havi ülések tartassanak. A legközelebbi választmányi ülést november hó 13-ára, a havi ülést pedig november hó 25-ik napjára tűzi ki a választmány.

Szabó Róbert bejelenti, hogy előadásai keretében a bécsi Graphische Versuchsanstalt munkáit fogja kiállítani, mi örvendetesen tudomásul vétetik.

Pénztáros jelentése a pénztári forgalomról, valamint a tagsági állományról tudomásul szolgál

Elnök jelenti, hogy a mult választmányi ülés határozatakép a főnökökhöz a szaktanfolyamok segítése céljából intézendő felhívás elintézése folyamatban van; a miniszteriumba küldendő kérvény is arra alkalmas időben fog fölterjesztetni.

Ifj. Aigner Antal betérjeszti a szakbizottságnak a Kör levélfejpályázatáról szóló jelentését, mely észrevétel nélkül tudomásul vétetik.

Felolvasások tartása céljából a választmány december hó 8—9-én Szabó Róbert tagtársat Kassa—Eperjesre, Augenföld M. Miksa tagtársat pedig Győrbe küldi ki.

Pénztáros felhatalmazást nyer, hogy egy-két vidéki város tagjai-val felolvasók kiküldetésére vonatkozólag tárgyalást folytasson.

A Deutscher Buchgewerbe-Vereinbe a Kör, mint olyan, tekintettel az 500 márkás tagsági díjra, nem lép be, ellenben a mindenkori elnök fog tagul bejelenteni, ki az egyesület küldeményeit a Kör rendelkezésére bocsátja.

Gyöngyösi Sándor a vigalmi bizottság nevében jelenti, hogy figyelembe véve ideiglenes helyiségünknek zűv voltát, három estére lefoglaltattak a Saskör helyiségei; tekintettel pedig az ezzel járó nagyobb kiadásokra, a ruhatár illetve 40 fillérben állapított meg.

Sarlós Lajos helyreigazíttatni kéri a választmányi ülések jegyzőkönyvében két esetben igazolatlanul feltüntetett távolmaradását, minthogy tévedés forog fönn, utólag ily értelemben kijavítatik. Ülés vége.

Ifj. Aigner Antal
II. titkár.

Havi felolvasó ülés 1906 október 21-én.

Elnök: Tanay József.

Tanay József elnök üdvözlí a szép számban megjelent szaktársakat s a havi ülést megnyitja.

Titkár jelentést tesz a legutóbbi havi ülés óta a Kör életében előfordult fontosabb eseményekről, mit a havi ülés tudomásul vesz.

Pénztáros bejelenti, hogy az ideiglenes helyiség szűk volta miatt házi estélyek tartására a Saskör helyiségeit foglalta le a vigalmi bizottság három estére, esténként 80 koronáért. Hogy ez az összeg némileg fedezve legyen, a mulatságok alkalmával a ruhatári díjt 40 fillérben állapítja meg. Tudomásul szolgál.

Pénztáros felhatalmazást kér, hogy a Szaktanfolyamok Értesítőjének 195 koronát kitevő nyomdai számláját kifizethesse. A havi ülés a felhatalmazást megadja.

Napirend szerint következett Szabó Róbert felolvasása a bécsi K. k. Graphische Lehr- und Versuchs-Anstalt egyidejűleg kiállított nyomtatványairól. Az érdekes felolvasás mindvégig lekötötte a hallgatóság érdeklődését s annak befejeztével elnök meleg szavakkal mondott köszönetet felolvasónak, s egyúttal felhívta a hallgatóságot a kiállított nyomtatványok tüzetesebb megtekintésére. Ezzel a havi ülés véget ért.

Morócz Jenő
I. titkár.

BEVÉTEL.

Pénztári kimutatás az 1906. évi szeptember hóról.

KIADÁS.

Áthozot a múlt hóról		4068	34	Különféle portókiadások helyben és vidéken			7	82
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K		100	—	Készpénz e hó végén			4368	34
Gutenberg-szobor-alap		378	92	10 drb Hitelsz. részjegy à 10 K			100	—
Ács-Mihály-alap		515	72	Gutenberg-szobor-alap			378	92
				Ács-Mihály-alap			515	72
Tagsági járulékokban befolyt:				Szakirodalmi alap:				
Allamnyomda	5	40		Készpénz e hó végén			337	57
Athenaeum	12	60						
Berkovics-nyomda	3	—		Szaktanfolyam:				
Budapesti Hírlap	2	40		Körlevél és boríték nyomása, exped.	21	70		
Buschmann Ferenc	1	80		Terpentin a kísérleti nyomdába	4	62		
Egyetemi nyomda	4	20		Értesítők szétküldése helyben, vidékre és külföldre	17	20		
Fővárosi nyomda	4	80		Írók, gummi, festék, ecset	19	88		
Franklin	43	20		Szolgának takarításért	10	—		
Franklin-fiók	4	20		Motor átalakítása és javítása	20	—	93	40
Galitzenstein	4	80						
Globus	1	80						
Grafikai intézet r.-t.	6	—						
Hamburger és Birkholz	3	60						
Hedvig-nyomda	1	80						
Hornyánszky	12	—						
Hungária	1	20						
Kanitz C.	1	20						
Kertész József	1	20						
Korvin testvérek	5	40						
Községi nyomda	7	20						
Légrády	4	80						
Markovits és Garai	2	40						
Márkus Samu	10	20						
Máv. menetjegy-nyomda	7	20						
Nagy Sándor	6	60						
Pallas	14	40						
Pannonia	2	40						
Pap és Schwartz	1	20						
Pátria	7	20						
Pester Lloyd	—	—						
Pesti részvény-nyomda	46	20						
Posner K. L. és fia	4	80						
Reform-nyomda	4	20						
Révai és Salamon	4	80						
Rigler J. Ede	6	60						
Rothberger és Weisz	1	80						
Rózsa K. és neje	4	20						
Schmeltz és Miesner	1	80						
Stephaneum	14	40						
Székesfővárosi házi nyomda	12	60						
Világosság ny.	21	60						
Weisz L. F.	3	60						
Wodianer Fülöp és fiai	4	80						
Vidékről:								
Kassa	9	60						
Debrecen	16	80						
Miskolc	13	20						
Veszprém	4	20						
Besztercebánya	1	80						
Mohács	7	80						
Eperjes	21	60						
Győr	10	20						
Gyoma	3	—						
Egyesektől (részletezése a következő oldalon)		42	—					
		445	80					
Ebből 10% a szakir. alapra		44	58					
		401	22					
Szakirodalmi alap:								
Áthozot a múlt hóról		322	99					
10% a főpénztárból		44	58					
		581	77				5831	17

Pályázat levélfeje.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából alulírott szakbizottság pályázatot hirdet a Kör levélfejének szedésére és nyomására.

A levélfej szövege a következő: *Könyvnyomdászok Szakköre. Elnökség: Budapest V, Hold-utca 7. sz. Budapest, 19...*

Pályázati feltételek.

1. A tervezendő levélfej 23 cm. széles és 30 cm. magas papiroson lesz nyomandó.
2. A pályaművek, eltekintve az esetleg alkalmazandó alapnyomatoktól, tisztán betűöntődei anyagokból kell hogy szedessenek, illetve terveztesse.
3. A pályaművek legfeljebb 3 színre tervezendők.
4. Pályázni lehet akár teljesen kész munkával, akár pedig teljes kivitelű, minden részletre kiterjeszkedő vázlatlaltal. Mindkét esetben azonban fent adott méretek pontosan figyelembe veendő. Az esetleges körülvágásra való tekintettel szélességben s magasságban egy-egy cm.-rel kisebb is lehet a pályamunka.
5. Pályadíjak. I. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak 3—3 tizkoronás arany; II. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak 2—2 tizkoronás arany; III. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak elismerő oklevél.
6. A szakbizottságnak jogában áll a díjat nyert pályamunkákat úgy használati célból, mint a Gr. Sz. mellékleteként, a díjat nem nyert pályaműveket pedig bemutatás céljából csoportosítva a Grafikai Szemle számára kinyomatni.
7. A pályaművek idegen kézírással címezve, jeligével ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jeligés levélke kíséretében 1907 január 15-ikéig a Könyvnyomdászok Szakköre elnökéhez címezve (Budapest V, Hold-utca 7) küldendők be. A borítékra feltűnően reáirandó: „Levélfej-pályázat“.
8. A pályaműveket a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsága a pályázat lejártától számított 14 nap alatt bírálja el, szükség esetén a bizottságon kívüli álló szakférfiak bevonásával.
9. A pályázaton csakis a Könyvnyomdászok Szakköre tagjai vehetnek részt.

Budapest, 1906 október hó.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsága.

Tagsági forgalom 1906 szeptember hóban. *Beléptek a Körbe:* Kovács József (Marosvásárhely), Oltyán Gábor (Szentes), Gonda Henrik, Honich Ferenc, Neumann Lipót, Tolnai Lajos, Klein Jenő (Község), Becker István, Baranyai Ignác, Gescheit Miksa (Hornyánszky), Lederer Dávid (Rothberger és Weisz), Csadó István (Kertész), Némethy Andor, Knipp Ferenc, Fischer Manó (Pesti részv.), Jakobik Antal mn., Brandl Imre, Frányó József, Müller Antal, Schmidt Ádám (Mohács), Szöllősy János (Pátria), Kalamáznik Miklós, Groszman Dezső (Károlyi), Khern Adolf, Lázár Dezső (Győr), Herz Gyula, Varga János, Weiner József (Világosság), Hirsch Lajos (Fővárosi). — *Hátralék miatt törölnökök:* Herman Samu, Praller Gusztáv (Rigler), Somlyai Imre, Svarcz Aladár (Fővárosi), Grabotsay Oszkár (Hornyánszky), Fránl József, Kastriner Ármán, Neufeld Simon, Schnell József (Bhé. nyomda), Héger Károly, Mandovszky Kurt, Weisz Sándor (Hungária), Deutsch Samu, Muhai Árpád, Szőke István, Illés József, Sensestein Ignác, Müller Vilmos, Kohn Adolf, Saupe Vilmos, Goldman Ignác, Messinger Aladár, Rosenzweig József, Schäffer Adolf (ismeretlen tartózkodásúak). — A hó végén 11 tb. és 943 rendes, összesen 954 tag.

Figyelmeztetjük tagdíjjal hátralékos szaktársainkat, hogy novemberben megjelenő Évkönyvünket csak ama tagok kapják díjmentesen, kik a megjelenéskor két hónál többel nem tartoznak. Ujjonnan beiratkozott tagok, ha júliustól kezdve *pontosan* fizetnek, szintén megkapják Évkönyvünket. Az előfizetési pénzeket legkésőbb október végéig kérjük beküldeni, mert *azontúl 3 kor. lesz az Évkönyv ára.*

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást, úgy az abba való be-, mint kilepést haladéktalanul* adják tudtul a Kör *pénztárosának* (lakik: VIII, József-utca 23. sz., II. em.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

Tagsági járulékokban egyesektől befolyt (I. pénztári kimutatás): Mónus Károly 3—, Oltyán Gábor 2:40, Kovács József 1:80, Hollósy János 1:80, Duchon János 1:80, Gondos József 1:80, Zaka Imre 1:80, Weisz Ármán 4:20, Kalamáznik M. 2:40, Horváth Lajos 2:40, Preisz Rajmund 1:20, Légárd József 1:20, Klein Antal 1:20, Garai Simon 1:20, Bichler Jenő 1:20 kor.; Dukai Károly, Biraucz Döme, Farkas Lajos, Wolf Antal, Wolf Sándor, Stalla Márton, Lehner Rezső, Teichner Jakob, Seftsik Mihály, Schwarz Ambrus, Künstler Aladár, Jakobik Antal, Neuwald Mór, Baka Márton, Weiszman Menyhért, Müller József, Steinherz Miklós, Groszman Dezső, Angyal Ferenc, Kovács Benő, Ábrahám Leó à 60 fillér.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest IV, Ujvilág-utca 2, a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	---	6 K,	12 db.	10 K.
6 „ kis Makart	„	---	14 „	12 „	24 „
6 „ kabinet	„	---	16 „	12 „	26 „
6 „ Makart	„	---	20 „	12 „	36 „

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

Többeknek. A tanfolyami értesítő a Grafikai Szemle különnyomata, s legfőképp a tanfolyami propaganda céljából nyomattuk. Tagoknak tehát nem jár, mert hiszen úgyszintén megvan a Grafikai Szemlében.

Felelős szerkesztő *Tanay József.* ☆ Főmunkatárs *Novák László.*
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

MESTERSZEDŐ, a nyomdásztechnika minden ágában gyakorlatilag képzett elsőrangú erő, mester-szedői, esetleg nyomdavezetói állást keres. Szíves megkeresések e lap kiadóhivatalához kéretnek.

SCHÖNNTAG GYULA

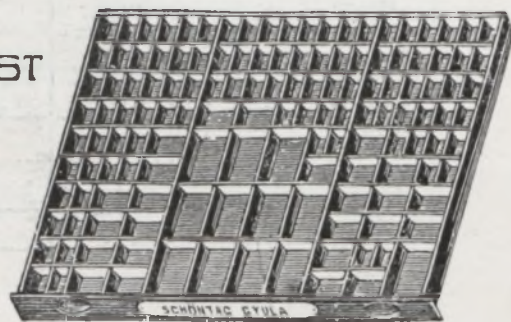
szakasztalos

BUDAPEST

Ul, Uáci-körút 51.

○ ○ ○
Kis antiquaszekrény 6 K 40 f.
Nagy szekrény 8 K 40 f.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest VIII, József-utca 23, II. em. 18. ajtó, avagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905–1906-iki szaktanfolyamainak értesítője.

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

Ára 1 korona. Vidékre 1 korona 10 fillér.

„Krause“ emeltyűs könyvomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a taliga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Szállítási díjtól és vámtól mentesen Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a fődökeret küldése nincs világosan kikötve: a nélkül szállítjuk a sajtókat.

A sajtó távirati megjelölése		No	A taliga		A sajtó ára	
fődökerettel	fődökeret nélkül		szélessége	hosszúsága	fődökerettel	fődökeret nélkül
			a kő számára			
			cm	cm	korona	korona
Mariage	Marialite	MN	45	55	635.—	670.—
Magdalena	Magazijn	MP	55	65	725.—	775.—
Magdolum	Magenader	MPa	55	70	740.—	795.—
Maximilian	Maximianus	MQ	60	80	825.—	880.—
Moriche	Moriolis	MR	65	90	865.—	920.—
Methusalem	Metileno	MS	75	95	1000.—	1055.—
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1010.—	1065.—
Melchior	Meldois	MT	80	100	1040.—	1095.—
Melchiades	Meldung	MTa	80	110	1060.—	1115.—
Mumie	Mulvio	MU	85	125	1135.—	1195.—
Mummerei	Mummolus	MV	95	140	1245.—	1305.—
Myscole	Myself	MX	110	150	1520.—	1595.—

Bővebb fölvilágosítást ad: KAUFMANN GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Buch- u. Steindruck Farben-Fabrik

KAST & EHINGER
G. m. b. H.

STUTTGART

! Nagy díj !

KAST & EHINGER
G. m. b. H.

világhírű gyártmányai a st.-louisi világlátványon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. — Fiárgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képviseelő Ausztria-Magyarországi részére:

Carminé Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési föltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
SILBERER A. úr, Galgócon.

ORKMOS GUSZTÁV UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindennemű képes nyomtatványakhoz a legjobb kivitelben.

AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.

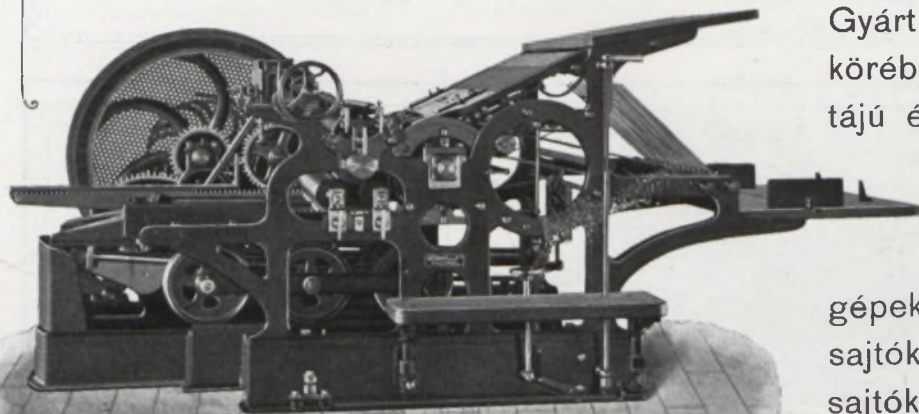
≡ **FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡**

— Házankivüli felvételek. —

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek, hirdetések részére. Tervek fotolitográfiailag sokszorosíthatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14-61.

Alapított 1892.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Sólom-utca 13.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS
SZERSZÁMGYÁRA

Budapest VI, Király-u. 26.

Telefonszám 14-16. Alapított 1878-ban.

Főzlet és gyár: **Bécs VII, Burggasse 90.**

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára.

Képviseelője: **König és Bauer, Würzburg;**
Hugo Koch és August Fomm, Lipcse
cégeknek.

Ausztria-magyarországi vezér-
képviselője a **MONOTYPE**
betűöntő- és szedőgépek.

A párisi kiállításon grand prix-vel
és két aranyéremmel, a st.-louisi
kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Nyomdafestékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és feuerbachi
gyáraiból. Fiókgyarak: Berlinben,
New-Yorkban és Chicagóban.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

A magyar állam nyomdászattör- ténelmi térképe

Tervezte és magyarázó szövegét írta:

☐ FIRTINGER KÁROLY. ☐

Ára helyben 60 fillér, vidékre 70 fillér.
Az Évkönyv megrendelői féláron kapják.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szük-
ségleteinek raktára. ☉ Nyomda-
festékek, kencék és hengeranyag
☉☉☉☉ nagy raktára. ☉☉☉☉

☉☉ Tömöntöde-berendezések, ☉☉
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, ☉☉ formázó készülékek
☉☉☉☉☉☉ stb., stb. ☉☉☉☉☉☉

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállítanak.

TELEFON 54-48. **KÉPVISELETEK:** Berger és Wirth lipcei festékgyár; Magyar gyors-
sajtó-gyár (Kaiser L. Fiai); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

Megjelent a Grafikai Szemle kiadóhivatalában
(Budapest, V. ker., Hold-utca 7. szám) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamának 1904/1905-ik

évi Értesítője.

Terjedelme összesen tíz iv. A szaktanfolyami jelentésen kívül közli a szakelőadások kivonatos ismertetését is, s ezért minden nyomdász számára igen hasznos szakkönyv számba veendő. Különösen jó eredménnyel olvashatják ama szaktársaink, akiknek a távol vidéken nincs alkalmuk intenzívebb szaktanulmányokra.

A könyv tartalma egyebek közt a következő: A grafikai iparágak általános áttekintése. — A könyvnyomtatás általános áttekintése. — A könyvnyomtató és a nyelvtan. — A könyvnyomtatás mint iparművészet. — A mesterszedő hivatása. — A könyvszedés szabályai. — A modern könyvszedés. — A táblázatszedés. — A könyvnyomtató betűi. — A könyvnyomtató kész díszítményei. — A mesterszedésbeli irányzatok. — A könyvnyomtatás feltalálása. — A névjegy. — A céget hirdető kártyák. — A levélfej. — A gyorsajtó története és fejlődése. — Meghívók és hasonló nyomtatványok. — Számlák, memorandumok, körlevelek és hasonló nyomtatványok. — A betűöntés köréből. — A papíros. — A könyvcím. — A könyvnyomtatás története.

Ára 80 fill., vidékre portómentes küldéssel 1 kor.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS
BETŰÖNTŐDE RESZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet-
és betűujdonságokból, rézléniákból,
vignettákból és a t. ▽ Legnagyobb
választék orosz betűkből. ▽ Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és
segédeszközökkel. ▽ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Budapest V, Pannónia-u. 2/b

a kik mintákkal
és ajánlatokkal
szolgálnak.

Első magyar könyv- és könyomdai
és festék- és hengeranyag-gyár.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITŰNTETÉS.

Hengerek öntése lapos
és körforgású gépek-
hez. Olcsóbb és jobb
a házi öntésnél.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

Újság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére. ▽
SZEDŐSORZÓ, igazítható
feszítővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.
Kencék és bronzok.

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Dessewffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból
és kizárásokból,

továbbá a legkülönbélebb ékítményekből és egyéb nyomdai föl-
szerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan
foganatosítatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MEHANIKA MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉNIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

Magyar királyi államvasutak téli menetrendje.

A Budapest ny. p. u.—Párkány-Nána, Budapest k. p. u.—Bicske, Budapest k. p. u.—Gödöllő-Hatvan és Budapest k. p. u.—Szolnok között közlekedő személyszállító vonatok menetrendje.

Budapest ny. p. u.—Párkány-Nána és vissza

Állomások	Szv. 148	Szv. 150	Szv. 152	Szv. 154	Szv. 156	Szv. 158	Szv. 160	Szv. 162	Szv. 164	Szv. 166	Szv. 168	Szv. 170
	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.
Budapest ny. p. u. ind.	6 00	6 15	6 30	6 45	7 00	7 15	7 30	7 45	8 00	8 15	8 30	8 45
Pálota-Ujpest	6 01	6 12	6 23	6 34	6 45	6 56	7 07	7 18	7 29	7 40	7 51	8 02
Vác	6 02	6 13	6 24	6 35	6 46	6 57	7 08	7 19	7 30	7 41	7 52	8 03
Nagy-Máros	6 03	6 14	6 25	6 36	6 47	6 58	7 09	7 20	7 31	7 42	7 53	8 04
Párkány-Nána	6 06	6 16	6 26	6 36	6 46	6 56	7 06	7 16	7 26	7 36	7 46	7 56

Állomások	Szv. 149	Szv. 151	Szv. 153	Szv. 155	Szv. 157	Szv. 159	Szv. 161	Szv. 163	Szv. 165	Szv. 167	Szv. 169	Szv. 171
	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.
Budapest ny. p. u. ind.	5 17	5 32	5 47	6 02	6 17	6 32	6 47	7 02	7 17	7 32	7 47	8 02
Pálota-Ujpest	5 18	5 33	5 48	6 03	6 18	6 33	6 48	7 03	7 18	7 33	7 48	8 03
Vác	5 19	5 34	5 49	6 04	6 19	6 34	6 49	7 04	7 19	7 34	7 49	8 04
Nagy-Máros	5 20	5 35	5 50	6 05	6 20	6 35	6 50	7 05	7 20	7 35	7 50	8 05
Párkány-Nána	5 23	5 33	5 43	5 53	6 03	6 13	6 23	6 33	6 43	6 53	7 03	7 13

Budapest k. p. u.—Bicske és vissza.

Állomások	Szv. 191	Szv. 193	Szv. 195	Szv. 197	Szv. 199	Szv. 201	Szv. 203	Szv. 205	Szv. 207	Szv. 209	Szv. 211	Szv. 213
	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.
Budapest k. p. u. ind.	8 00	8 20	8 40	9 00	9 20	9 40	10 00	10 20	10 40	11 00	11 20	11 40
Bicske	8 19	8 39	8 59	9 19	9 39	9 59	10 19	10 39	10 59	11 19	11 39	11 59

Hatvan — Budapest k. p. u.

Állomások	Szv. 227	Szv. 229	Szv. 231	Szv. 233	Szv. 235	Szv. 237	Szv. 239	Szv. 241	Szv. 243	Szv. 245	Szv. 247	Szv. 249
	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.
Hatvan ind.	6 45	7 05	7 25	7 45	8 05	8 25	8 45	9 05	9 25	9 45	10 05	10 25
Budapest k. p. u. ind.	10 40	11 00	11 20	11 40	12 00	12 20	12 40	13 00	13 20	13 40	14 00	14 20

Budapest k. p. u.—Szolnok.

Állomások	Szv. 701	Szv. 703	Szv. 705	Szv. 707	Szv. 709	Szv. 711	Szv. 713	Szv. 715	Szv. 717	Szv. 719	Szv. 721	Szv. 723
	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.
Budapest k. p. u. ind.	7 35	8 00	8 30	9 00	9 30	10 00	10 30	11 00	11 30	12 00	12 30	13 00
Szolnok ind.	8 45	9 15	9 45	10 15	10 45	11 15	11 45	12 15	12 45	13 15	13 45	14 15

Hatvan — Budapest k. p. u.

Állomások	Szv. 247	Szv. 249	Szv. 251	Szv. 253	Szv. 255	Szv. 257	Szv. 259	Szv. 261	Szv. 263	Szv. 265	Szv. 267	Szv. 269
	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.	I-II.
Hatvan ind.	11 25	11 45	12 05	12 25	12 45	13 05	13 25	13 45	14 05	14 25	14 45	15 05
Budapest k. p. u. ind.	15 10	15 30	15 50	16 10	16 30	16 50	17 10	17 30	17 50	18 10	18 30	18 50

* Az 505, 506, 507. és 1708. az. számú vonatoknál az egy útra szóló szomszédos forgalmú menetjegyek érvénytelenek.
 † Erkező Budapest-Jozsefvárosi pályaudvarból. — Csak heteköznapokon közlekedik.
 ‡ Erkező Budapest-Jozsefvárosi pályaudvarba. — Csak heteköznapokon közlekedik.

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1906. évi október hó 1-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról	vonat-szám	óra	percz	vonat neve	hova	Jegyzet

A nyugati pályaudvarról	vonat-szám	óra	percz	vonat neve	hova	Jegyzet

A keleti pályaudvarra	vonat-szám	óra	percz	vonat neve	honnan	Jegyzet

A nyugati pályaudvarra	vonat-szám	óra	percz	vonat neve	honnan	Jegyzet

1) Bezárlólag november 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik. 2) Csak hétköznapokon közlekedik.

1) Vasár- és ünnepnapokon bezár, november 18-ig közlekedik. 2) November 1-től bez. márc. 31-ig Dunakeszi-Alagig is közlekedik. 3) Csak október és április hónapokban közlekedik. 4) Minden kedden, csütörtökön és vasárnapon közlekedik. 5) Minden szerdán és szombaton közlekedik.

1) Bezárlólag november 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik. 2) Csak hétköznapokon közlekedik.

1) Erkezik minden hétfőn és csütörtökön. 2) Vasár- és ünnepnapokon bezárlólag november 18-ig közlekedik. 3) November 1-től bez. márc. 31-ig Dunakeszi-Alagról is közlekedik. 4) Csak október és április hónapokban közlekedik. 5) Erkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.	Délkelet	Délkelet	Délkelet	Délkelet
1898/7/00 sz. v. Pécel	4002 6/14 sz. Kistaros	4008 12/20 sz. Duna	4004 1/15 sz. Püspök	4001 8/4 sz. Kistaros

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.	Délkelet	Délkelet	Délkelet
1898/7/00 sz. v. Pécel	4002 6/14 sz. Kistaros	4008 12/20 sz. Duna	4004 1/15 sz. Püspök

A vonatok indulása Buda-Csepel-útról	Délkelet	Délkelet
4002 6/14 sz. Kistaros	4008 12/20 sz. Duna	4004 1/15 sz. Püspök

A vonatok érkezése Buda-Csepel-útról	Délkelet	Délkelet
4002 6/14 sz. Kistaros	4008 12/20 sz. Duna	4004 1/15 sz. Püspök